ΕΘΝΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΡΟΣΟΝΤΩΝ & ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

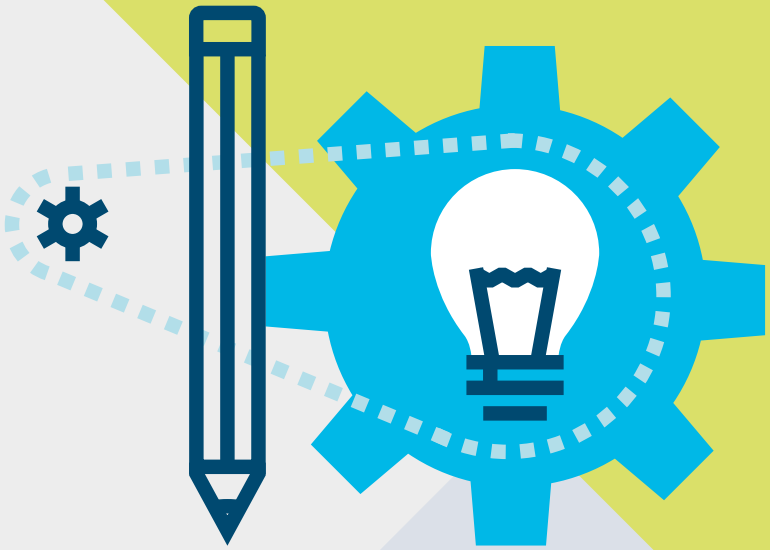

Καινοτομικά Πεδία Ανάπτυξης της Επιχειρηματικότητας

Παρατηρητήριο Μετάβασης των Αποφοίτων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης προς την Αγορά Εργασίας (Μεταφερόμενη Πράξη της ΠΠ 2014-2020) MIS 6005056, του Προγράμματος «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή»

Με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ 2021-2027
Βιώσιμη Ανάπτυξη για Όλους

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή

Καινοτομικά Πεδία Ανάπτυξης της Επιχειρηματικότητας

ΕΟΠΠΕΠ
ΕΘΝΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΡΟΣΟΝΤΩΝ & ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ 2021-2027
Βιώσιμη Ανάπτυξη για Όλους

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή

Στον Εθνικό Οργανισμό Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (ΕΟΠΠΕΠ) πιστεύουμε ότι η επαγγελματική αριστεία εκτός από πιστοποιημένη γνώση και κατάρτιση, απαιτεί προσαρμοστικότητα και όραμα.

Με πρωτοβουλία του Οργανισμού, στο πλαίσιο της στρατηγικής αναβάθμισης της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης που έχει θέσει το Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, παρουσιάζουμε μια σύγχρονη «εργαλειοθήκη» οδηγών, εστιάζοντας σε σημαντικά πεδία όπως η επιχειρηματικότητα σε καινοτόμους και νέους τομείς, η ανάπτυξη και βελτίωση δεξιοτήτων, η χρήση νέων μοντέλων επιχειρηματικής διοίκησης.

Δημιουργούμε έτσι τη γέφυρα μεταξύ της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης με τις σύγχρονες απαιτήσεις και συνθήκες της αγοράς εργασίας, ώστε να εφοδιάζεται κάθε ενδιαφερόμενος με την απαραίτητη τεχνογνωσία, τις δεξιότητες, την αυτοπεποίθηση για να καταστεί άριστος στην ανταγωνιστική αγορά που επιλέγει.

Έργο: «Παρατηρητήριο Μετάβασης των Αποφοίτων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης προς την Αγορά Εργασίας (Μεταφερόμενη Πράξη της ΠΠ 2014- 2020)» MIS 6005056, του Προγράμματος «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή» - Προγραμματική Περίοδος 2021 – 2027», Υποέργο ένα (1) "Συντονισμός- Διοίκηση και υποστηρικτικές ενέργειες από τον Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π", Πακέτο Εργασίας ΠΕ2 "Καινοτομικά Πεδία Ανάπτυξης της Επιχειρηματικότητας»

ΑΔΑΜ: 25SYMV017196205

Φορέας υλοποίησης και έκδοσης:
© Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π)

Φορέας Χρηματοδότησης:
ΕΣΠΑ 2021-2027 | Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή»

Ανάδοχος: Attitude Μονοπρόσωπη ΙΚΕ

Παραγωγή - Επιμέλεια Περιεχομένου: Attitude Μονοπρόσωπη ΙΚΕ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ & ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ
Λεωφόρος Εθνικής Αντιστάσεως 41, Νέα Ιωνία, 14234, Αττική
Τηλ. 210 2709000 • info@eoppep.gr

Επιτρέπεται η ανατύπωση, η αναπαραγωγή, η μετάφραση, η αντιγραφή, μερική ή ολική, η φωτοτύπηση, η φωτογράφηση, κ.τ.λ. του τρόπου έκθεσης της περιεχόμενης ύλης, όπως και η παρουσίαση και προβολή του από οποιοδήποτε οπτικοακουστικό και μαγνητικό μέσο με την προϋπόθεση ότι θα παρουσιάζονται ή θα αναφέρεται ο φορέας υλοποίησης ΕΟΠΠΕΠ και τα ονόματα των συντακτών του παρόντος εγχειριδίου.
Η έκδοση αυτή χρηματοδοτήθηκε με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.
Η παρούσα δημοσίευση δεσμεύει μόνο το συντάκτη της και η Επιτροπή δεν ευθύνεται για τυχόν χρήση των πληροφοριών που παρέχονται σε αυτήν.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Πίνακας Ορολογίας/Συντομογραφιών 5

1. Εισαγωγή 6

1.1 Σκοπός: Να ενημερώσει και να ευαισθητοποιήσει τους ωφελούμενους για νέους, βιώσιμους τομείς επιχειρηματικότητας που συνδυάζουν καινοτομία, περιβαλλοντική υπευθυνότητα και ανάπτυξη 7

1.2 Τι είναι καινοτομικά πεδία 8

1.3 Γιατί είναι σημαντική για τους νέους και τη βιώσιμη ανάπτυξη 8

2. Ανάλυση Πεδίου 1: Κυκλική Οικονομία 11

2.1 Ορισμός και βασικές αρχές 11

2.2 Παραδείγματα (επαναχρησιμοποίηση, zero waste καταστήματα) 14

2.2.1 Επαναχρησιμοποίηση και επισκευή προϊόντων 14

2.2.2 Zero Waste καταστήματα 15

2.2.3 Πλατφόρμες ανταλλαγής και ενοικίασης προϊόντων 16

2.2.4 Δημιουργία καινοτομικών προϊόντων από ανακυκλωμένα υλικά 17

2.3 Κλάδοι με δυναμική (κυκλική οικονομία, ανακύκλωση, επισκευές, reuse) 18

2.4 Επιχειρηματικές ευκαιρίες 20

3. Ανάλυση Πεδίου 2: Πράσινη Οικονομία 22

3.1. Ορισμός και αρχές 22

3.2 Ενεργειακή μετάβαση, οικολογικά προϊόντα 25

3.3 Περιβαλλοντική ευθύνη ως ανταγωνιστικό πλεονέκτημα 25

3.4 Ενδεικτικά παραδείγματα start-ups 27

4. Ανάλυση Πεδίου 3: Γαλάζια Οικονομία 28

4.1. Ορισμός (Blue Economy), βιώσιμη χρήση θαλάσσιων πόρων 28

4.2 Παράκτιος τουρισμός, υδατοκαλλιέργειες, θαλάσσια ενέργεια 30

4.3 Νέες ιδέες: θαλάσσιο αγροτουριστικό μοντέλο, μπλε βιοτεχνολογία 30

5. Διασύνδεση με Πολιτικές & Στρατηγικές 32

5.1. European Green Deal, ESG, RIS3 32

5.2. Εθνικά και ευρωπαϊκά προγράμματα χρηματοδότησης 34

6. KPIs, κοινωνικό και περιβαλλοντικό αποτύπωμα 36
6.1 Περιβαλλοντικό Αποτύπωμα 38
6.2 Κοινωνικό Αποτύπωμα 39

7. Μελλοντικές Τάσεις και Προοπτικές Ανάπτυξης 42

8. Βιβλιογραφικές Αναφορές 44

9. Παράρτημα Ι: Χρήσιμα Εργαλεία και Πηγές 45
9.1 Οδηγοί, infographics, ιστοσελίδες, οργανισμοί στήριξης 45

10. Παράρτημα ΙΙ: Παραδείγματα – Καλές Πρακτικές /Case Studies 47
10.1 Ελληνικά και διεθνή παραδείγματα καλών πρακτικών ανά πεδίο 45

ΠΙΝΑΚΑΣ ΟΡΟΛΟΓΙΑΣ/ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

Όρος / Συντομογραφία	Περιγραφή
ΕΟΠΠΕΠ	Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού
ΕΣΠΑ	Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης
ΠΠ	Προγραμματική Περίοδος
MIS	Management Information System – Κωδικός Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος Έργων
RIS3	Research and Innovation Strategies for Smart Specialisation – Εθνική/Περιφερειακή Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης
ESG	Environmental, Social, Governance – Περιβαλλοντικά, Κοινωνικά και Διακυβέρνηση (κριτήρια βιωσιμότητας)
SDGs	Sustainable Development Goals – Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ
EntreComp	European Entrepreneurship Competence Framework – Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Δεξιοτήτων Επιχειρηματικότητας
DigComp	Digital Competence Framework for Citizens – Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Ψηφιακών Δεξιοτήτων για τους Πολίτες, που ορίζει τις βασικές ψηφιακές ικανότητες για μάθηση, εργασία και συμμετοχή στην κοινωνία.
GreenComp	European Sustainability Competence Framework – Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Δεξιοτήτων Βιωσιμότητας, που περιγράφει τις γνώσεις, δεξιότητες και στάσεις για τη βιώσιμη ανάπτυξη και την περιβαλλοντικά υπεύθυνη συμπεριφορά.
EU	European Union – Ευρωπαϊκή Ένωση
UNEP	United Nations Environment Programme – Πρόγραμμα Περιβάλλοντος των Ηνωμένων Εθνών
ΑΠΕ	Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας
ΕΣΕΚ	Εθνική Στρατηγική για την Ενέργεια και το Κλίμα
FTE	Full Time Equivalent – Ισοδύναμο Πλήρους Απασχόλησης
KPIs	Key Performance Indicators – Δείκτες Απόδοσης
SD	Sustainable Development – Βιώσιμη Ανάπτυξη
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development – Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η επιχειρηματικότητα στη σύγχρονη εποχή διαμορφώνεται σε ένα ιδιαίτερα απαιτητικό και ταυτόχρονα δυναμικό περιβάλλον, όπου η καινοτομία, η αειφόρος ανάπτυξη και η κοινωνική υπευθυνότητα αναδεικνύονται σε καθοριστικούς παράγοντες για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της βιώσιμης οικονομικής προόδου. Οι διεθνείς και ευρωπαϊκές στρατηγικές, όπως η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία (European Green Deal), το πλαίσιο ESG (Environmental, Social, Governance) και οι στρατηγικές Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3), επιτάσσουν τη μετάβαση σε νέα επιχειρηματικά μοντέλα, τα οποία συνδέουν την οικονομική ανάπτυξη με την υπεύθυνη διαχείριση των φυσικών πόρων και την περιβαλλοντική προστασία.

Η παρούσα μελέτη (Παραδοτέο Π.2 – Καινοτομικά Πεδία Ανάπτυξης της Επιχειρηματικότητας) εκπονείται στο πλαίσιο της Πράξης «Παρατηρητήριο Μετάβασης των Αποφοίτων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης προς την Αγορά Εργασίας» (Μεταφερόμενη Πράξη της ΠΠ 2014–2020, MIS 6005056), που υλοποιείται από τον Εθνικό Οργανισμό Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π.) στο πλαίσιο του Προγράμματος «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή» της Προγραμματικής Περιόδου 2021–2027. Στόχος της είναι η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των ωφελούμενων – κυρίως αποφοίτων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης – σχετικά με τα πλέον δυναμικά και καινοτομικά πεδία ανάπτυξης επιχειρηματικής δραστηριότητας, τα οποία δημιουργούν προϋποθέσεις βιώσιμης απασχόλησης και επαγγελματικής εξέλιξης.

το πλαίσιο αυτό, ιδιαίτερη σημασία αποκτά το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Δεξιοτήτων Επιχειρηματικότητας – EntreComp (European Commission, 2016), το οποίο προσδιορίζει 15 βασικές ικανότητες επιχειρηματικότητας σε τρεις διαστάσεις (Ιδέες & Ευκαιρίες, Πόροι, Δράση). Το πλαίσιο αυτό αποτελεί κοινό σημείο αναφοράς για τον σχεδιασμό δράσεων ΣυΕΠ και εκπαίδευσης, καθώς και για την ανάπτυξη εργαλείων επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα.

Παρότι το EntreComp (2016) παραμένει έως σήμερα το βασικό ευρωπαϊκό πλαίσιο αναφοράς για τις επιχειρηματικές δεξιότητες και δεν έχει εκδοθεί νέα αναθεωρημένη έκδοσή του, από το 2016 και μετά έχουν αναπτυχθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο **υποστηρικτικά εργαλεία, οδηγοί εφαρμογής και πρακτικά παραδείγματα** που διευκολύνουν τη χρήση του σε εκπαιδευτικά και συμβουλευτικά περιβάλλοντα.

Επιπλέον, το πλαίσο EntreComp έχει αξιοποιηθεί σε συνδυασμό με νεότερα ευρωπαϊκά πλαίσια δεξιοτήτων, όπως τα πλαίσια ψηφιακών δεξιοτήτων (DigComp) και δεξιοτήτων βιωσιμότητας (GreenComp), αντανακλώντας τη σύγχρονη ανάγκη σύνδεσης της επιχειρηματικότητας με τον ψηφιακό μετασχηματισμό και τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Συνεπώς, το EntreComp εξακολουθεί να αποτελεί **επίκαιρο και έγκυρο σημείο αναφοράς** για τον σχεδιασμό δράσεων ανάπτυξης επιχειρηματικότητας, ιδίως όταν αξιοποιείται σε συνέργεια με τα νεότερα ευρωπαϊκά εργαλεία δεξιοτήτων.

Τα Καινοτομικά Πεδία Ανάπτυξης της Επιχειρηματικότητας, που παρουσιάζονται αναλυτικά στο παρόν παραδοτέο, περιλαμβάνουν:

- Κυκλική Οικονομία: επιχειρηματικά μοντέλα που βασίζονται στη μείωση, επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωση υλικών, με στόχο την αποδοτική χρήση των πόρων και τη μείωση των αποβλήτων. Οι ευκαιρίες αφορούν κλάδους όπως επισκευές, δημιουργία καταστημάτων «μηδενικών αποβλήτων» (zero waste) και καινοτομικές λύσεις επαναξιοποίησης υλικών.

- Πράσινη Οικονομία: δραστηριότητες που υποστηρίζουν την ενεργειακή μετάβαση, την παραγωγή οικολογικών προϊόντων και την ανάπτυξη υπηρεσιών που μειώνουν το περιβαλλοντικό αποτύπωμα, αναδεικνύοντας την περιβαλλοντική υπευθυνότητα σε ανταγωνιστικό πλεονέκτημα για τις επιχειρήσεις.
- Γαλάζια Οικονομία: αξιοποίηση θαλάσσιων και παράκτιων πόρων με βιώσιμο τρόπο, ενισχύοντας κλάδους όπως ο παράκτιος τουρισμός, οι υδατοκαλλιέργειες, η θαλάσσια βιοτεχνολογία και οι καινοτομικές μορφές θαλάσσιου αγροτουρισμού.

Η επιλογή των τριών αυτών πεδίων ανταποκρίνεται στις σύγχρονες ανάγκες της αγοράς εργασίας, προάγει τη βιώσιμη ανάπτυξη και ευθυγραμμίζεται με τις εθνικές και ευρωπαϊκές πολιτικές για την πράσινη και ψηφιακή μετάβαση. Παράλληλα, δημιουργεί σημαντικές ευκαιρίες για νέους που επιθυμούν να δραστηριοποιηθούν επιχειρηματικά, είτε ως αυτοαπασχολούμενοι είτε μέσω συμμετοχής σε νεοφυείς και καινοτομικές επιχειρήσεις.

Το παρόν παραδοτέο έχει ενημερωτικό και υποστηρικτικό χαρακτήρα. Μέσα από θεωρητική ανάλυση, πρακτικά παραδείγματα και αναφορά σε χρηματοδοτικά εργαλεία και δομές υποστήριξης επιχειρηματικότητας, αποσκοπεί:

στην καλλιέργεια επιχειρηματικής κουλτούρας που βασίζεται στις αρχές της καινοτομίας και της αειφορίας,

στην ενίσχυση της γνώσης των ωφελουμένων για τις ευκαιρίες που προσφέρουν οι συγκεκριμένοι κλάδοι, και τέλος

στην προώθηση της ενεργού συμμετοχής τους σε δράσεις που συνδέουν την επαγγελματική τους εξέλιξη με την κοινωνική και περιβαλλοντική ευθύνη.

Με τον τρόπο αυτό, συμβάλλει ουσιαστικά στην επίτευξη των στόχων της Πράξης και στη δημιουργία προϋποθέσεων για μια βιώσιμη και καινοτομική επιχειρηματική ανάπτυξη που θα απαντά στις σύγχρονες προκλήσεις της αγοράς εργασίας.

1.1. ΣΚΟΠΟΣ: ΝΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΙ ΚΑΙ ΝΑ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΕΙ ΤΟΥΣ ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΥΣ ΓΙΑ ΝΕΟΥΣ, ΒΙΩΣΙΜΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΠΟΥ ΣΥΝΔΥΑΖΟΥΝ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ, ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΥΠΕΥΘΥΝΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Σκοπός του παρόντος υποστηρικτικού υλικού είναι να ενημερώσει και να ευαισθητοποιήσει τους ωφελούμενους – κυρίως αποφοίτους της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης – σχετικά με τους νέους, βιώσιμους τομείς επιχειρηματικότητας, οι οποίοι συνδυάζουν:

- ❖ καινοτομία, μέσω της υιοθέτησης νέων τεχνολογιών, υπηρεσιών και προϊόντων,
- ❖ περιβαλλοντική υπευθυνότητα, με την εφαρμογή πρακτικών που μειώνουν το περιβαλλοντικό αποτύπωμα και προάγουν τη βιώσιμη χρήση των φυσικών πόρων,
- ❖ και οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, με την ενίσχυση της απασχόλησης, τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και την προώθηση της κοινωνικής συνοχής.

Μέσω της παρουσίασης των Καινοτομικών Πεδίων Ανάπτυξης της Επιχειρηματικότητας – Κυκλική Οικονομία, Πράσινη Οικονομία και Γαλάζια Οικονομία – επιδιώκεται:

- ❖ η ανάδειξη των ευκαιριών που προσφέρουν οι αναδυόμενοι αυτοί τομείς για την ανάπτυξη βιώσιμων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών,

- η ενίσχυση της επιχειρηματικής κουλτούρας των ωφελουμένων, και
- η ενεργός συμμετοχή τους σε επιχειρηματικές δραστηριότητες που συνδυάζουν την καινοτομία με την κοινωνική και περιβαλλοντική υπευθυνότητα.

Το υλικό φιλοδοξεί να λειτουργήσει ως πρακτικός οδηγός πληροφόρησης και ενδυνάμωσης, παρέχοντας κατευθύνσεις, παραδείγματα και αναφορές σε χρηματοδοτικά εργαλεία και υποστηρικτικές δομές, ώστε να ενισχύσει την προετοιμασία των ωφελουμένων για την ένταξή τους στην αγορά εργασίας και την ανάληψη επιχειρηματικής δράσης.

1.2. ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΚΑ ΠΕΔΙΑ

Τα καινοτομικά πεδία ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας ορίζονται ως τομείς οικονομικής δραστηριότητας που αξιοποιούν νέες ιδέες, τεχνολογίες, μεθόδους παραγωγής και επιχειρηματικά μοντέλα με στόχο:

- τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας,
- την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, και
- την προώθηση της βιώσιμης και κοινωνικά υπεύθυνης ανάπτυξης. Πρόκειται για τομείς που ανταποκρίνονται στις σύγχρονες παγκόσμιες προκλήσεις – όπως η κλιματική αλλαγή, η εξάντληση των φυσικών πόρων και οι κοινωνικές ανισότητες και προάγουν τη μετάβαση σε πιο ανθεκτικές και περιβαλλοντικά υπεύθυνες οικονομίες.

Στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης, τα καινοτομικά πεδία που αναλύονται είναι:

- η Κυκλική Οικονομία, που προωθεί την αποδοτική χρήση και την επαναχρησιμοποίηση πόρων,
- η Πράσινη Οικονομία, που ενισχύει την παραγωγή και κατανάλωση προϊόντων και υπηρεσιών με χαμηλό περιβαλλοντικό αποτύπωμα,και
- η Γαλάζια Οικονομία, που αφορά τη βιώσιμη αξιοποίηση των θαλάσσιων και παράκτιων πόρων.

Τα πεδία αυτά αναγνωρίζονται διεθνώς ως βασικοί πυλώνες ανάπτυξης νέων επιχειρηματικών ευκαιριών, καθώς συνδυάζουν:

- την καινοτομία, μέσω της αξιοποίησης νέων τεχνολογιών και ερευνητικών αποτελεσμάτων,
- την οικονομική ανάπτυξη, μέσω της δημιουργίας θέσεων εργασίας και νέων επιχειρηματικών μοντέλων, και
- την κοινωνική υπευθυνότητα, μέσω της συμβολής τους στη μείωση των ανισοτήτων και στην προστασία του περιβάλλοντος.

Η ενσωμάτωσή τους στις στρατηγικές ανάπτυξης των επιχειρήσεων αποτελεί πλέον προϋπόθεση βιωσιμότητας, ενώ η κατανόηση και αξιοποίησή τους από τους νέους επιχειρηματίες μπορεί να αποτελέσει καταλύτη για τη δημιουργία καινοτομικών και ανθεκτικών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.

1.3. ΓΙΑΤΙ ΕΙΝΑΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ ΚΑΙ ΤΗ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Η ενασχόληση με τα καινοτομικά πεδία ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας παρουσιάζει ιδιαίτερη σημασία για τους νέους, καθώς συνδυάζει τη δημιουργία επαγγελματικών προοπτικών με την ενεργό συμβολή στη διαμόρφωση ενός βιώσιμου και κοινωνικά υπεύθυνου οικονομικού μοντέλου.

Σημασία για τους νέους:

- Τα συγκεκριμένα πεδία αποτελούν αναδυόμενους κλάδους υψηλής ζήτησης, στους οποίους διαφαίνεται συνεχής αύξηση των επενδύσεων και των επαγγελματικών ευκαιριών.
- Η ενασχόληση με την Κυκλική, Πράσινη και Γαλάζια Οικονομία ενισχύει την ανάπτυξη νέων δεξιοτήτων (π.χ. πράσινες δεξιότητες, τεχνολογικές δεξιότητες, διαχείριση καινοτομικών έργων), οι οποίες είναι ιδιαίτερα ελκυστικές στην αγορά εργασίας.
- Η ενασχόληση με αυτούς τους τομείς προσφέρει τη δυνατότητα ανάπτυξης καινοτομικών νεοφυών επιχειρήσεων (start-ups) και ενίσχυσης της αυτοαπασχόλησης, δημιουργώντας προοπτικές προσωπικής και επαγγελματικής ανέλιξης.
- Ενισχύει την επιχειρηματική κουλτούρα των νέων, συνδέοντας την επαγγελματική τους εξέλιξη με αξίες όπως η κοινωνική υπευθυνότητα και η περιβαλλοντική συνείδηση.

Σημασία για τη βιώσιμη ανάπτυξη:

1. Τα καινοτομικά πεδία συμβάλλουν καθοριστικά στην επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs) του ΟΗΕ, προάγοντας τη βιώσιμη διαχείριση των πόρων, τη μείωση των εκπομπών ρύπων και την ενίσχυση της πράσινης και γαλάζιας οικονομίας (*ΟΗΕ (2015) Μετασχηματίζοντας τον κόσμο μας: Η Ατζέντα 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη.* https://sdgs.un.org/2030agenda).
2. Δημιουργούν ένα νέο υπόδειγμα οικονομικής ανάπτυξης, όπου η κερδοφορία συνυπάρχει με την περιβαλλοντική και κοινωνική υπευθυνότητα.
3. Προωθούν την καινοτομία ως εργαλείο βιωσιμότητας, ενθαρρύνοντας την υιοθέτηση νέων τεχνολογιών, την κυκλικότητα και την ενεργειακή αποδοτικότητα.
4. Ενισχύουν τη συνοχή των τοπικών κοινωνιών, δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας, ιδιαίτερα σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο και συμβάλλουν στην ανάπτυξη των τοπικών οικονομιών.

Η ενασχόληση των νέων με τα καινοτομικά αυτά πεδία δεν αποτελεί μόνο επαγγελματική επιλογή, αλλά και πράξη ευθύνης απέναντι στο περιβάλλον και την κοινωνία, συμβάλλοντας στη μετάβαση προς μια ανθεκτική και βιώσιμη οικονομία.

Η **Γαλάζια Ανάπτυξη**, η **Κυκλική Οικονομία** και η **Πράσινη Ανάπτυξη** αναδεικνύονται ως κατεξοχήν **καινοτομικά πεδία επιχειρηματικής δραστηριότητας**, καθώς συνδυάζουν τεχνολογική πρόοδο, περιβαλλοντική υπευθυνότητα και νέες αγορές, ανταποκρινόμενες ταυτόχρονα στις σύγχρονες κοινωνικές και οικονομικές προκλήσεις.

Πρώτον, τα πεδία αυτά ευθυγραμμίζονται με τις ευρωπαϊκές και διεθνείς στρατηγικές για τη βιώσιμη ανάπτυξη, όπως το **European Green Deal** (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2019), οι Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs) του ΟΗΕ (Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, 2015) και οι εθνικές στρατηγικές έξυπνης εξειδίκευσης (RIS3) (Γενική Γραμματεία Έρευνας και Καινοτομίας, 2023). Η στροφή προς τη βιωσιμότητα δημιουργεί αυξημένη ζήτηση για νέες υπηρεσίες και προϊόντα που μειώνουν τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις, προσφέροντας ευκαιρίες για επενδύσεις και επιχειρηματική καινοτομία.

Δεύτερον, τα τρία αυτά πεδία συνδέονται με **υψηλό δυναμικό έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης**. Στην Κυκλική Οικονομία, η ανάπτυξη νέων υλικών, διαδικασιών ανακύκλωσης και upcycling, καθώς και ψηφιακών πλατφορμών ανταλλαγής προϊόντων δημιουργεί νέα επιχειρηματικά μοντέλα. Η Πράσινη Ανάπτυξη βασίζεται σε τεχνολογίες καθαρής ενέργειας, πράσινων υλικών και βιοτεχνολογίας, ενώ η Γαλάζια Ανάπτυξη αξιοποιεί την καινοτομία στη θαλάσσια βιοτεχνολογία, στις υδατοκαλλιέργειες και στις υπεράκτιες ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

Τρίτον, τα συγκεκριμένα πεδία έχουν **υψηλή προστιθέμενη αξία και συμβάλλουν στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας**. Η Γαλάζια Ανάπτυξη συνεισφέρει ήδη στην ΕΕ περίπου **5,4 εκατομμύρια θέσεις εργασίας** και **750 δισ. ευρώ ετήσιο οικονομικό όφελος** *(European Commission. (2023). The EU Blue Economy Report 2023. Publications Office of the European Union)*, ενώ η Κυκλική Οικονομία και η Πράσινη Ανάπτυξη δημιουργούν νέες αγορές εργασίας σε τομείς όπως η ανακύκλωση, οι πράσινες κατασκευές και η παραγωγή οικολογικών προϊόντων.

Τέταρτον, οι τομείς αυτοί έχουν **ισχυρό κοινωνικό και περιβαλλοντικό αντίκτυπο**, καθώς μειώνουν τις εκπομπές CO_2, περιορίζουν τα απόβλητα και προστατεύουν τα οικοσυστήματα, ανταποκρινόμενοι στις απαιτήσεις των καταναλωτών για υπεύθυνες και βιώσιμες επιχειρηματικές πρακτικές. Το γεγονός αυτό προσδίδει στις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε αυτούς τους τομείς **ανταγωνιστικό πλεονέκτημα**, καθώς η

περιβαλλοντική υπευθυνότητα μετατρέπεται σε κριτήριο επιλογής από τους καταναλωτές και τους επενδυτές.

Συνολικά, η Γαλάζια Ανάπτυξη, η Κυκλική Οικονομία και η Πράσινη Ανάπτυξη αποτελούν **στρατηγικούς πυλώνες καινοτομίας**, καθώς συνδυάζουν την οικονομική ανάπτυξη με την προστασία του περιβάλλοντος, δημιουργώντας **βιώσιμες επενδυτικές ευκαιρίες, τεχνολογική πρόοδο και κοινωνική υπεραξία**.

2. ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΕΔΙΟΥ 1: ΚΥΚΛΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

2.1. ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

Η **Κυκλική Οικονομία** αποτελεί ένα σύγχρονο οικονομικό μοντέλο, το οποίο διαφοροποιείται ουσιαστικά από το παραδοσιακό γραμμικό μοντέλο παραγωγής και κατανάλωσης («παράγω – καταναλώνω – απορρίπτω»). Βασίζεται στην αρχή της διατήρησης της αξίας των προϊόντων, υλικών και πόρων για όσο το δυνατόν μεγαλύτερο χρονικό διάστημα και στοχεύει στη μείωση των αποβλήτων και της κατανάλωσης φυσικών πόρων.

Σύμφωνα με τον ορισμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η Κυκλική Οικονομία «αποτελεί ένα οικονομικό σύστημα σχεδιασμένο ώστε να είναι αναγεννητικό εκ φύσεως, διατηρώντας τα προϊόντα, τα υλικά και τους πόρους στην υψηλότερη χρηστική τους αξία για μεγαλύτερο διάστημα» (*Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2015)*).

Βασικές Αρχές της Κυκλικής Οικονομίας

Οι θεμελιώδεις αρχές που διέπουν την Κυκλική Οικονομία περιλαμβάνουν:

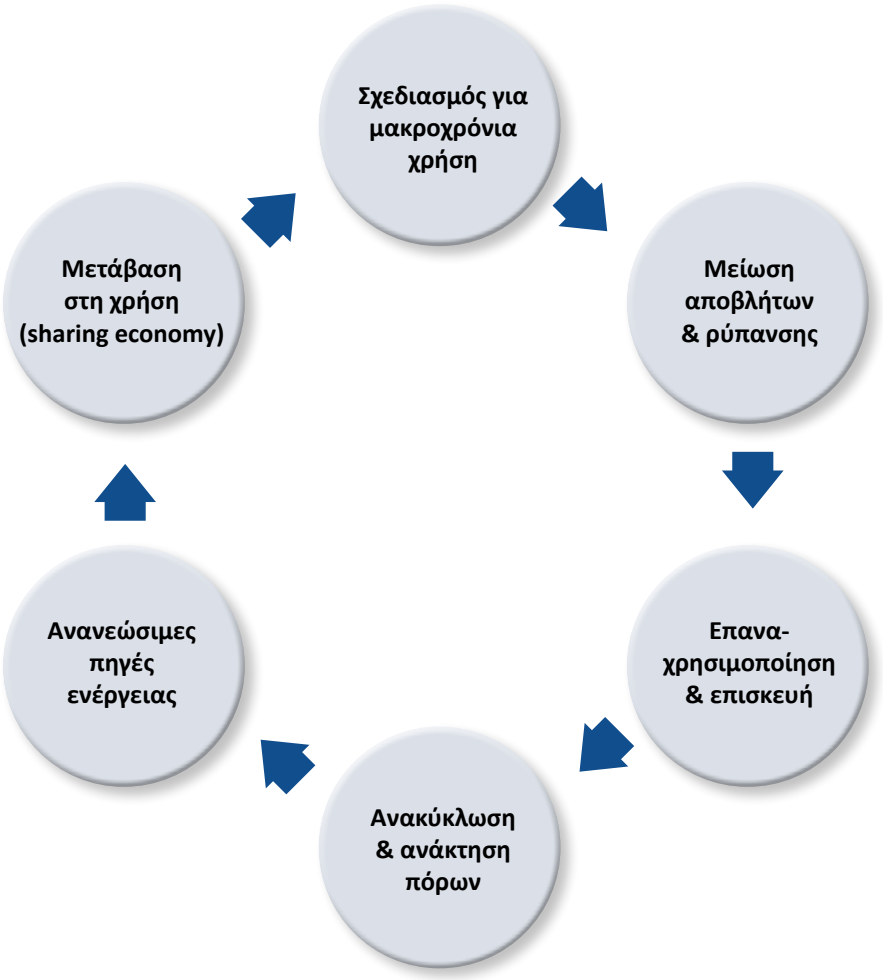

Σχήμα 1: *Βασικές Αρχές της Κυκλικής Οικονομίας*

1. **Σχεδιασμός για μακροχρόνια χρήση και επαναχρησιμοποίηση:** Τα προϊόντα σχεδιάζονται ώστε να έχουν μεγαλύτερη διάρκεια ζωής, δυνατότητα επισκευής και εύκολη ανακύκλωση.
2. **Μείωση αποβλήτων και ρύπανσης:** Επιδιώκεται η ελαχιστοποίηση των αποβλήτων ήδη από το στάδιο του σχεδιασμού, μέσω της χρήσης ανακυκλώσιμων και φιλικών προς το περιβάλλον υλικών.
3. **Επαναχρησιμοποίηση, επισκευή και ανακατασκευή:** Προωθούνται πρακτικές όπως η επανα-χρησιμοποίηση προϊόντων και εξαρτημάτων, η επιδιόρθωση και η ανακατασκευή, με στόχο την παράταση του κύκλου ζωής τους.
4. **Ανακύκλωση και ανάκτηση πόρων:** Μετά το τέλος του κύκλου ζωής των προϊόντων, τα υλικά ανακτώνται και ανακυκλώνονται, ώστε να χρησιμοποιηθούν ξανά στην παραγωγή νέων προϊ-όντων.

5. **Αξιοποίηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας:** Η παραγωγική διαδικασία βασίζεται σε καθαρές και ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, μειώνοντας το περιβαλλοντικό αποτύπωμα.
6. **Μετάβαση από την ιδιοκτησία στη χρήση:** Προωθούνται νέα επιχειρηματικά μοντέλα, όπως η μίσθωση προϊόντων και οι υπηρεσίες κοινής χρήσης (sharing economy), τα οποία περιορίζουν την ανάγκη για συνεχή παραγωγή νέων προϊόντων.

Η υιοθέτηση των αρχών της Κυκλικής Οικονομίας συμβάλλει όχι μόνο στη διαφύλαξη των φυσικών πόρων και την προστασία του περιβάλλοντος, αλλά και στη δημιουργία νέων επιχειρηματικών ευκαιριών, ενισχύοντας την ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία σε τομείς όπως η βιομηχανία, οι υπηρεσίες, το λιανικό εμπόριο και οι τεχνολογίες διαχείρισης αποβλήτων.

Απασχόληση και Οικονομική Δυναμική

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η μετάβαση προς κυκλικά επιχειρηματικά μοντέλα έχει ήδη δημιουργήσει πάνω από 4 εκατομμύρια θέσεις εργασίας (2018), σημειώνοντας αύξηση 5% από το 2012. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκτιμά ότι μέχρι το 2030 θα προστεθούν τουλάχιστον 700.000 νέες θέσεις, ενώ η υιοθέτηση κυκλικών πρακτικών αναμένεται να προσθέσει έως και 0,5% στο ΑΕΠ της ΕΕ και να αυξήσει τη συνολική απασχόληση κατά 0,3%, κυρίως στους τομείς της ανακύκλωσης και της επισκευής προϊόντων ([EU Circular Economy Action Plan, Eurocities 2023]).

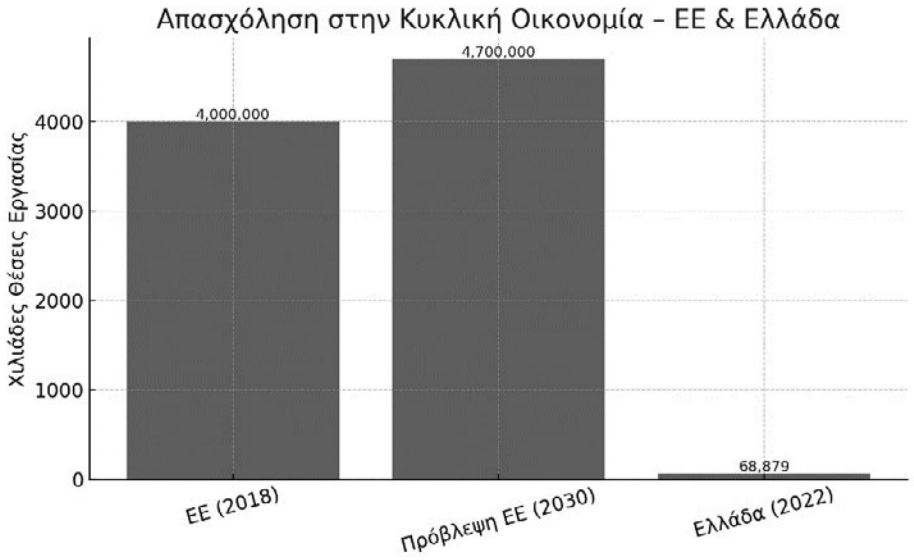

Σχήμα 2: *Απασχόληση στην Κυκλική Οικονομία στην ΕΕ και την Ελλάδα (Πηγές: EU Circular Economy Action Plan, ETC-CE Report 2022)*

Στην Ελλάδα, το 2022 απασχολούνταν περίπου 68.879 άτομα σε κυκλικές δραστηριότητες, αντιστοιχώντας στο 1,9% της συνολικής απασχόλησης. Οι εθνικές και περιφερειακές στρατηγικές (π.χ. RIS3, περιφερειακά clusters) αναμένεται να ενισχύσουν περαιτέρω την απασχόληση, μέσω της ανάπτυξης των ΜμΕ και της υποστήριξης νεοφυών επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην επαναχρησιμοποίηση, την επισκευή και την ανακύκλωση ([ETC-CE Report 2022, OECD 2024]).

2.2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ (ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΗ, ZERO WASTE ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ)

Η πρακτική εφαρμογή της Κυκλικής Οικονομίας αποτυπώνεται σε πληθώρα επιχειρηματικών δραστηριοτήτων που αξιοποιούν τις αρχές της επαναχρησιμοποίησης, της ανακύκλωσης και της μείωσης αποβλήτων. Ενδεικτικά παραδείγματα περιλαμβάνουν:

2.2.1. ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Η επαναχρησιμοποίηση και η επισκευή προϊόντων αποτελούν βασικό πυλώνα της Κυκλικής Οικονομίας, καθώς συμβάλλουν ουσιαστικά στην παράταση του κύκλου ζωής τους και στη μείωση της ανάγκης για νέα παραγωγή. Σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν τα εργαστήρια επισκευής και ανακατασκευής ηλεκτρικών και ηλεκτρονικών συσκευών, τα οποία αναλαμβάνουν την αποκατάσταση χαλασμένων ή παλαιωμένων συσκευών, δίνοντάς τους τη δυνατότητα να επανέλθουν σε λειτουργική κατάσταση και να επαναπωληθούν. Με τον τρόπο αυτό μειώνεται η ποσότητα των απορριμμάτων ηλεκτρονικού εξοπλισμού και εξοικονομούνται πολύτιμοι φυσικοί πόροι που θα απαιτούνταν για την παραγωγή νέων συσκευών.

Παράλληλα, σημαντική ανάπτυξη παρουσιάζουν τα καταστήματα επαναχρησιμοποίησης επίπλων και ειδών οικιακής χρήσης. Σε αυτούς τους χώρους, παλαιά έπιπλα και αντικείμενα ανακαινίζονται, τροποποιούνται και μετατρέπονται σε «upcycled» προϊόντα, προσφέροντας στους καταναλωτές ποιοτικές και οικονομικές λύσεις για τον εξοπλισμό του σπιτιού τους. Η πρακτική αυτή, πέρα από τα περιβαλλοντικά οφέλη, συμβάλλει και στην ανάδειξη της δημιουργικότητας και της τοπικής χειροτεχνίας, ενισχύοντας παράλληλα την τοπική οικονομία. Καταστήματα επαναχρησιμοποίησης επίπλων και ειδών οικιακής χρήσης: Δημιουργία χώρων όπου παλαιά έπιπλα και αντικείμενα ανακαινίζονται και πωλούνται ως “upcycled” προϊόντα, προσφέροντας ποιοτικές και οικονομικές λύσεις στους καταναλωτές.

Συγκεκριμένα Παραδείγματα Επιχειρήσεων Επαναχρησιμοποίησης και Επισκευής Προϊόντων

Ελλάδα

- ✓ **Recycom**: Ελληνική εταιρεία που συλλέγει μεταχειρισμένα ρούχα, υποδήματα και υφάσματα, τα οποία επαναχρησιμοποιεί ή ανακυκλώνει. Μέρος των συλλεγμένων ειδών ανακατασκευάζεται και διατίθεται ξανά στην αγορά.
- ✓ **Χειροποίητο by Upcycled Furniture (Αθήνα)**: Μικρή επιχείρηση που μετατρέπει παλιά έπιπλα σε νέα, καλαίσθητα κομμάτια (upcycled furniture), δίνοντάς τους νέα αισθητική αξία και μεγαλύτερη διάρκεια ζωής.
- ✓ **Fix Your Phone (διάφορες πόλεις Ελλάδας)**: Αλυσίδα καταστημάτων επισκευής κινητών τηλεφώνων και ηλεκτρονικών συσκευών, που επικεντρώνεται στην επιδιόρθωση και επαναπώληση συσκευών, μειώνοντας την ανάγκη αγοράς νέων.
- ✓ **Συνεργατικά εργαστήρια επισκευής ποδηλάτων – «Ποδηλατώ» (Θεσσαλονίκη)**: Εργαστήριο που επισκευάζει και επαναχρησιμοποιεί ποδήλατα, διαθέτοντάς τα στη συνέχεια σε χαμηλότερες τιμές, προωθώντας παράλληλα την αστική οικολογική μετακίνηση.

Διεθνή Παραδείγματα

- ✓ **iFixit (ΗΠΑ, Ευρώπη)**: Παγκοσμίως γνωστή πλατφόρμα και αλυσίδα καταστημάτων που ειδικεύεται στην επισκευή ηλεκτρονικών συσκευών και στην πώληση ανταλλακτικών. Παρέχει και οδηγίες επισκευής, ενθαρρύνοντας τους χρήστες να παρατείνουν τον κύκλο ζωής των συσκευών τους.
- ✓ **Back Market (Γαλλία)**: Ηγετική online πλατφόρμα για την ανακατασκευή και επαναπώληση ανακαινισμένων ηλεκτρονικών συσκευών, πιστοποιώντας την ποιότητα και λειτουργικότητά τους.
- ✓ **Renewi (Ολλανδία, Βέλγιο)**: Εταιρεία που μετατρέπει απορρίμματα σε νέες πρώτες ύλες, ενώ μέρος των προϊόντων ανακατασκευάζεται και επαναχρησιμοποιείται.

2.2.2. ZERO WASTE ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ

Τα **zero waste καταστήματα** αποτελούν ένα καινοτομικό επιχειρηματικό μοντέλο λιανικής πώλησης που έχει σχεδιαστεί με στόχο τη δραστική μείωση ή και την πλήρη εξάλειψη των απορριμμάτων που προκύπτουν από τις συσκευασίες προϊόντων. Βασίζονται στις αρχές της κυκλικής οικονομίας και προωθούν τη βιώσιμη κατανάλωση, περιορίζοντας σημαντικά τη χρήση πλαστικών και άλλων υλικών μίας χρήσης.

Η λειτουργία τους στηρίζεται κυρίως στην πώληση προϊόντων σε μη συσκευασμένη μορφή ή σε επαναχρησιμοποιούμενα δοχεία. Οι καταναλωτές φέρνουν τα δικά τους δοχεία ή σακούλες πολλαπλών χρήσεων και προμηθεύονται τρόφιμα, είδη προσωπικής φροντίδας και καθαριστικά χωρίς περιττές συσκευασίες, συμβάλλοντας έτσι στη μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος. Παράλληλα, οι επιχειρήσεις τροφίμων και ποτών που εφαρμόζουν zero waste πρακτικές χρησιμοποιούν βιοδιασπώμενα υλικά και αξιοποιούν υποπροϊόντα της παραγωγής τους, μειώνοντας στο ελάχιστο τα απορρίμματα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η επαναξιοποίηση υπολειμμάτων καφέ για την παραγωγή λιπασμάτων, βιοκαυσίμων ή καλλυντικών.

Τα καταστήματα αυτού του τύπου δεν περιορίζονται μόνο στην πώληση προϊόντων, αλλά ενσωματώνουν και έναν εκπαιδευτικό χαρακτήρα, ενημερώνοντας και ευαισθητοποιώντας τους καταναλωτές σχετικά με τη σημασία της μείωσης αποβλήτων και την υιοθέτηση πιο υπεύθυνων και βιώσιμων καταναλωτικών συνηθειών. Παράλληλα, ενισχύουν την τοπική οικονομία, καθώς προτιμούν προϊόντα από τοπικούς παραγωγούς, μειώνοντας το ενεργειακό αποτύπωμα που σχετίζεται με τις μεταφορές και ενθαρρύνοντας την ανάπτυξη μικρών, βιώσιμων επιχειρήσεων.

Παραδείγματα zero waste καταστημάτων

Ελλάδα

- ✓ **Plastic-Free Greece – "Χύμα & Τσουβαλάτα" (Αθήνα, Start-up / Ιδιωτική Πρωτοβουλία):** Ένα από τα πρώτα zero waste καταστήματα στην Ελλάδα, που προσφέρει τρόφιμα, μπαχαρικά, όσπρια και είδη προσωπικής φροντίδας χύμα, σε επαναγεμιζόμενα δοχεία που φέρνουν οι πελάτες.
- ✓ **The Zero Shop (Αθήνα, Start-up):** Εξειδικεύεται σε οικολογικά προϊόντα, βιολογικά τρόφιμα και είδη καθημερινής χρήσης χωρίς συσκευασία. Δίνει έμφαση σε επαναχρησιμοποιούμενα σκεύη και αντικείμενα καθημερινής χρήσης, όπως μπουκάλια, τσάντες και βιοδιασπώμενα είδη.

- ✓ **Plastic-Free Santorini (Σαντορίνη, Πρωτοβουλία συνεργασιών):** Τοπική πρωτοβουλία που διαθέτει χύμα προϊόντα και υποστηρίζει τουριστικές επιχειρήσεις να υιοθετήσουν πρακτικές zero waste, μειώνοντας τη χρήση πλαστικών συσκευασιών.
- ✓ **Wise Greece (με συνεργαζόμενα καταστήματα, Κοινωνική Επιχείρηση):** Αν και δεν είναι αποκλειστικά zero waste, συνεργάζεται με καταστήματα που υιοθετούν συσκευασίες πολλαπλών χρήσεων και προωθούν ελληνικά προϊόντα με ελάχιστο περιβαλλοντικό αποτύπωμα.

Διεθνή Παραδείγματα

- ✓ **Original Unverpackt (Βερολίνο, Γερμανία, Start-up):** Ένα από τα πρώτα zero waste supermarkets στην Ευρώπη. Οι πελάτες φέρνουν τα δικά τους δοχεία και αγοράζουν χύμα τρόφιμα, απορρυπαντικά και καλλυντικά.
- ✓ **Negozio Leggero (Ιταλία, Ελβετία, Συνεργατικό Δίκτυο):** Δίκτυο καταστημάτων zero waste που προσφέρει τρόφιμα, είδη οικιακής χρήσης και καλλυντικά σε επαναγεμιζόμενες συσκευασίες.
- ✓ **Bulk Market (Λονδίνο, Ηνωμένο Βασίλειο, Κοινωνική Επιχείρηση):** Εξειδικεύεται σε τοπικά, βιολογικά και εποχικά προϊόντα χωρίς συσκευασίες. Λειτουργεί με αρχές κοινωνικής οικονομίας και υποστηρίζει παραγωγούς μικρής κλίμακας.
- ✓ **LØS Market (Κοπεγχάγη, Δανία, Start-up):** Προσφέρει χύμα βιολογικά προϊόντα, ροφήματα και είδη προσωπικής φροντίδας, προωθώντας την οικολογική συνείδηση και την εκπαίδευση των καταναλωτών για zero waste πρακτικές.

2.2.3. ΠΛΑΤΦΟΡΜΕΣ ΑΝΤΑΛΛΑΓΗΣ ΚΑΙ ΕΝΟΙΚΙΑΣΗΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Οι πλατφόρμες ανταλλαγής και ενοικίασης προϊόντων αποτελούν χαρακτηριστικό παράδειγμα εφαρμογής της οικονομίας διαμοιρασμού (sharing economy) και συνδέονται άμεσα με τις αρχές της Κυκλικής Οικονομίας. Μέσω της λειτουργίας τους διευκολύνουν την κοινή χρήση εργαλείων, οχημάτων, οικιακού εξοπλισμού ή ακόμη και ρούχων, μειώνοντας την ανάγκη συνεχούς αγοράς νέων προϊόντων και, κατά συνέπεια, την υπερπαραγωγή και τη σπατάλη φυσικών πόρων.

Οι χρήστες έχουν τη δυνατότητα είτε να ενοικιάσουν είτε να ανταλλάξουν προϊόντα για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, παρατείνοντας τον κύκλο ζωής τους και αυξάνοντας την αποδοτικότητα της χρήσης τους. Η πρακτική αυτή συμβάλλει όχι μόνο στη μείωση των απορριμμάτων και του περιβαλλοντικού αποτυπώματος, αλλά και στην εξοικονόμηση χρημάτων για τους καταναλωτές, ενισχύοντας παράλληλα μια πιο υπεύθυνη και συνεργατική καταναλωτική κουλτούρα.

Συγκεκριμένα Παραδείγματα Πλατφορμών Ανταλλαγής και Ενοικίασης Προϊόντων Ελλάδα

- ✓ **StuffHotels (Αθήνα):** Ελληνική πλατφόρμα που επιτρέπει την ενοικίαση εξοπλισμού αναψυχής και εργαλείων μεταξύ ιδιωτών, διευκολύνοντας την κοινή χρήση αντί της αγοράς νέων προϊόντων.
- ✓ **Cookisto (Αθήνα – αρχικό μοντέλο)**: Αν και αρχικά αφορούσε την κοινή χρήση σπιτικού φαγητού, αποτέλεσε πρότυπο ελληνικής πλατφόρμας διαμοιρασμού, δείχνοντας τη δυναμική της sharing economy.
- ✓ **BikeMe (Αθήνα, Θεσσαλονίκη)**: Υπηρεσία ενοικίασης ποδηλάτων, που λειτουργεί μέσω εφαρμογής και προωθεί τη βιώσιμη μετακίνηση, περιορίζοντας την ανάγκη για ιδιοκτησία ποδηλάτου.

- ✓ **BlueCycle (Πειραιάς)**: Αν και κυρίως εταιρεία ανακύκλωσης πλαστικών θαλάσσιων απορριμμάτων, παρέχει και υπηρεσίες διάθεσης επαναχρησιμοποιούμενων υλικών σε δημιουργικά εργαστήρια και επιχειρήσεις.

Διεθνή

- ✓ **Fat Llama (Ηνωμένο Βασίλειο, διεθνής λειτουργία)**: Πλατφόρμα ενοικίασης όπου ιδιώτες μπορούν να νοικιάσουν ή να ενοικιάσουν εξοπλισμό, ηλεκτρονικές συσκευές, κάμερες, εργαλεία και διάφορα αντικείμενα σε καθημερινή βάση.
- ✓ **Peerby (Ολλανδία)**: Διευκολύνει την ανταλλαγή και δανεισμό εργαλείων και οικιακού εξοπλισμού μεταξύ γειτόνων, ενισχύοντας την τοπική κοινότητα και μειώνοντας την υπερκατανάλωση.
- ✓ **Turo (ΗΠΑ, Ευρώπη)**: Η μεγαλύτερη πλατφόρμα peer-to-peer ενοικίασης αυτοκινήτων παγκοσμίως, όπου ιδιώτες νοικιάζουν τα οχήματά τους σε άλλους χρήστες, περιορίζοντας την ανάγκη αγοράς νέων οχημάτων.
- ✓ **Rent the Runway (ΗΠΑ)**: Πλατφόρμα ενοικίασης ρούχων και αξεσουάρ υψηλής μόδας, που προωθεί τη μείωση της παραγωγής νέων ρούχων και την υιοθέτηση πιο βιώσιμων πρακτικών στη βιομηχανία της μόδας.

2.2.4. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΑΝΑΚΥΚΛΩΜΕΝΑ ΥΛΙΚΑ

Η δημιουργία καινοτομικών προϊόντων από ανακυκλωμένα υλικά αποτελεί έναν από τους πιο δυναμικούς τομείς της Κυκλικής Οικονομίας, καθώς συνδυάζει την προστασία του περιβάλλοντος με την ανάπτυξη νέων αγορών και επιχειρηματικών ευκαιριών. Πλήθος νεοφυών επιχειρήσεων (start-ups) δραστηριοποιούνται στην αξιοποίηση υλικών που προέρχονται από απόβλητα, τα οποία επεξεργάζονται και μετατρέπουν σε νέα, λειτουργικά και αισθητικά αναβαθμισμένα προϊόντα.

Ενδεικτικά, σημαντική ανάπτυξη παρουσιάζει η παραγωγή αξεσουάρ μόδας – όπως τσάντες, παπούτσια και κοσμήματα – από ανακυκλωμένα πλαστικά, ελαστικά ή υφάσματα, προσδίδοντας υψηλή προστιθέμενη αξία σε υλικά που διαφορετικά θα κατέληγαν σε χώρους υγειονομικής ταφής. Αντίστοιχα, στον κατασκευαστικό τομέα, καινοτομικές εταιρείες παράγουν οικοδομικά υλικά, όπως πλάκες, τούβλα ή μονωτικά, από ανακυκλωμένο σκυρόδεμα, γυαλί ή υπολείμματα βιομηχανικής παραγωγής, συμβάλλοντας τόσο στη μείωση της κατανάλωσης πρώτων υλών όσο και στη μείωση των απορριμμάτων του κλάδου.

Η συγκεκριμένη πρακτική, πέρα από τα περιβαλλοντικά οφέλη, ενισχύει την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων, καθώς απευθύνεται σε ένα ολοένα και αυξανόμενο καταναλωτικό κοινό που επιλέγει προϊόντα φιλικά προς το περιβάλλον, ενώ συμβάλλει και στη δημιουργία πράσινων θέσεων εργασίας σε τοπικό και διεθνές επίπεδο.

Η εφαρμογή τέτοιων πρακτικών όχι μόνο συμβάλλει στη μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, αλλά και δημιουργεί νέες αγορές και επιχειρηματικά μοντέλα, ανταποκρινόμενα στη ζήτηση των καταναλωτών για πιο βιώσιμες και υπεύθυνες επιλογές.

Συγκεκριμένα Παραδείγματα Start-ups από Ανακυκλωμένα Υλικά Ελλάδα

- ✓ **Salty Bags (Κέρκυρα):** Παράγει χειροποίητες τσάντες και αξεσουάρ από παλιά πανιά ιστιοπλοϊκών σκαφών, μετατρέποντας ένα απορριπτέο υλικό σε προϊόν υψηλής αισθητικής αξίας.

- ✓ **3Quarters (Αθήνα):** Δημιουργεί τσάντες και πορτοφόλια από ανακυκλωμένα τεντόπανα που συλλέγονται από συνεργεία τεντοποιίας, δίνοντάς τους νέα χρήση.
- ✓ **BlueCycle (Πειραιάς):** Καινοτομικό εργαστήριο που επεξεργάζεται θαλάσσια πλαστικά απορρίμματα (δίχτυα, σχοινιά, πλαστικά) και τα μετατρέπει σε πρώτες ύλες για τη δημιουργία αντικειμένων design και επίπλων.

Διεθνή

- ✓ **Parley for the Oceans (ΗΠΑ – διεθνής δράση)**: Συνεργάζεται με μεγάλες εταιρείες (π.χ. Adidas) για την παραγωγή αθλητικών παπουτσιών και ρούχων από ανακυκλωμένα πλαστικά που συλλέγονται από ωκεανούς.
- ✓ **Vegea (Ιταλία)**: Παράγει vegan δέρμα από υπολείμματα σταφυλιών της οινοποιίας, το οποίο χρησιμοποιείται στη μόδα και στην επιπλοποιία.
- ✓ **ByFusion (ΗΠΑ)**: Αναπτύσσει δομικά μπλοκ (ByBlocks) από ανακυκλωμένα πλαστικά απορρίμματα, τα οποία χρησιμοποιούνται για κατασκευές και έργα υποδομής.
- ✓ **Miniwiz (Ταϊβάν)**: Παράγει οικοδομικά υλικά και αντικείμενα design από ανακυκλωμένα πλαστικά και ηλεκτρονικά απόβλητα.

2.3. ΚΛΑΔΟΙ ΜΕ ΔΥΝΑΜΙΚΗ (ΚΥΚΛΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ, ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ, ΕΠΙΣΚΕΥΕΣ, REUSE).

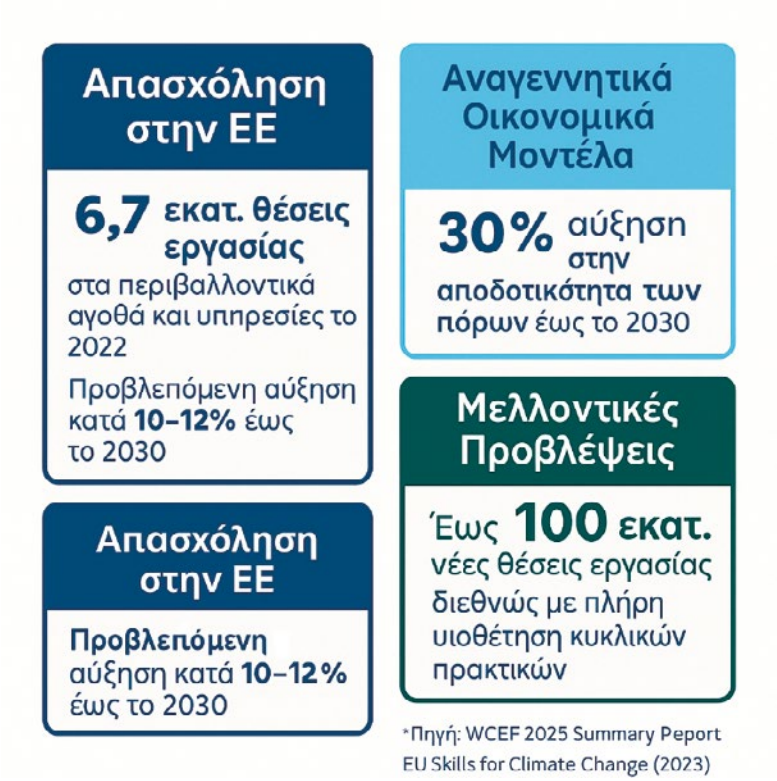

Η **Κυκλική Οικονομία** αναδεικνύει νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες σε κλάδους με ιδιαίτερα υψηλή δυναμική, οι οποίοι συνδυάζουν περιβαλλοντικά οφέλη με οικονομική ανάπτυξη και δημιουργία θέσεων εργασίας. Οι πιο σημαντικοί από αυτούς τους κλάδους **είναι η ανακύκλωση**, η **επισκευή και ανακατασκευή προϊόντων και η επαναχρησιμοποίηση υλικών και αντικειμένων**.

Ο κλάδος της **ανακύκλωσης** παρουσιάζει αυξημένη ζήτηση λόγω της ανάγκης για αξιοποίηση απορριμμάτων και υποπροϊόντων παραγωγής ως πρώτες ύλες. Επιχειρήσεις που επεξεργάζονται πλαστικά, μέταλλα, γυαλί, ηλεκτρονικά απόβλητα ή ακόμη και βιοαπόβλητα, συμβάλλουν στη μείωση της χρήσης φυσικών πόρων και δημιουργούν νέα προϊόντα με προστιθέμενη αξία.

Παράλληλα, αναπτύσσονται καινοτομικές τεχνολογίες, όπως η παραγωγή δομικών υλικών από ανακυκλωμένο σκυρόδεμα ή η παραγωγή υφασμάτων από ανακυκλωμένα πλαστικά.

Στον κλάδο της **επισκευής και ανακατασκευής**, εργαστήρια και εξειδικευμένες επιχειρήσεις επιμηκύνουν τη διάρκεια ζωής προϊόντων, μειώνοντας την ανάγκη για νέα παραγωγή και το κόστος για τους καταναλωτές. Η επισκευή ηλεκτρικών και ηλεκτρονικών συσκευών, η ανακατασκευή ποδηλάτων ή οχημάτων και η ανακαίνιση επίπλων αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα, ενώ ο κλάδος ενισχύεται από τη ζήτηση για «πιστοποιημένα» ανακατασκευασμένα προϊόντα.

Η **επαναχρησιμοποίηση και το reuse** αποκτούν επίσης μεγάλη δυναμική, ιδιαίτερα μέσα από καταστήματα και εργαστήρια που ανακαινίζουν και μεταπωλούν έπιπλα, είδη οικιακής χρήσης, ρούχα και αξεσουάρ. Η τάση αυτή ενισχύεται από την αυξανόμενη προτίμηση των καταναλωτών για ποιοτικά προϊόντα με χαμηλότερο περιβαλλοντικό αποτύπωμα, ενώ συχνά συνδέεται και με την ανάπτυξη της δημιουργικής οικονομίας (π.χ. upcycled design).

Οι τρεις αυτοί κλάδοι όχι μόνο προσφέρουν **πράσινες θέσεις εργασίας** και συμβάλλουν στη μετάβαση προς ένα πιο **βιώσιμο οικονομικό μοντέλο**, αλλά και δημιουργούν προοπτικές για την ανάπτυξη **καινοτομικών start-ups**, ενισχύοντας την ανταγωνιστικότητα και την εξωστρέφεια των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε αυτούς.

Η **Κυκλική Οικονομία** αποτελεί έναν από τους πιο δυναμικά αναπτυσσόμενους τομείς σε παγκόσμιο και ευρωπαϊκό επίπεδο, συνδυάζοντας σημαντικά περιβαλλοντικά οφέλη με αυξανόμενη οικονομική δραστηριότητα και δημιουργία θέσεων εργασίας. Η παγκόσμια αγορά της εκτιμάται στα **556 δισ. δολάρια το 2023** και προβλέπεται να φθάσει τα **1,3 τρισ. δολάρια έως το 2030** (NextMSC Report). Η Ευρώπη διατηρεί ηγετική θέση με **39% του παγκόσμιου μεριδίου** (Kings Research), ενώ το **ποσοστό κυκλικότητας** στην ΕΕ ανέρχεται σε **11,5%** (Wikipedia – Circular Economy). Παρά τα θετικά αυτά στοιχεία, σε παγκόσμιο επίπεδο το ποσοστό χρήσης ανακυκλωμένων υλικών έχει μειωθεί από **9,1% το 2015** σε **6,9% το 2025** (The Guardian, 2025), γεγονός που καθιστά αναγκαία την περαιτέρω ενίσχυση των σχετικών κλάδων. Η αναγκαιότητα αυτή δεν αφορά μόνο την τεχνολογική καινοτομία, αλλά συνδέεται άμεσα με την αγορά εργασίας και την ανάπτυξη νέων δεξιοτήτων.

Η ανάπτυξη της κυκλικής οικονομίας συνδέεται στενά με τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και την ανάγκη ανάπτυξης εξειδικευμένων δεξιοτήτων. Σύμφωνα με την έκθεση *TAG – Skills for the Green Economy* (2022), οι κλάδοι της διαχείρισης αποβλήτων, της ανακύκλωσης, των επισκευών και του upcycling παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη δυναμική για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, ειδικά για νέους και ανέργους μεσαίας εξειδίκευσης. Παράλληλα, οι επιχειρήσεις που επενδύουν σε «πράσινες δεξιότητες» στο ανθρώπινο δυναμικό τους αποκτούν σημαντικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, καθώς οι καταναλωτές και οι αγορές δίνουν όλο και μεγαλύτερη βαρύτητα στα κριτήρια ESG (*Deloitte – Greening Your Organisation Toolkit*, 2022). Η δυναμική αυτή αποτυπώνεται χαρακτηριστικά στον κλάδο της ανακύκλωσης, ο οποίος συνδυάζει περιβαλλοντικά και οικονομικά οφέλη, τόσο σε διεθνές όσο και σε εθνικό επίπεδο.

Ο κλάδος της **ανακύκλωσης** εμφανίζει ισχυρή δυναμική, καθώς η πλήρης υιοθέτηση κυκλικών πρακτικών θα μπορούσε να μειώσει τις παγκόσμιες εκπομπές CO_2 κατά **22,8 Gt ετησίως**, δηλαδή περίπου **39% των εκπομπών του 2019**. Στην Ελλάδα, το **Εθνικό Σχέδιο Κυκλικής Οικονομίας** (2018) και οι 56 δείκτες παρακολούθησης που εφαρμόζονται (EEA Country Profile) δημιουργούν θεσμικό υπόβαθρο ανάπτυξης του κλάδου. Σύμφωνα με εκτιμήσεις της εθνικής στρατηγικής, η πλήρης εφαρμογή κυκλικών πρακτικών θα μπορούσε να δημιουργήσει **15.000–20.000 νέες θέσεις εργασί-**

ας στη χώρα, κυρίως στους τομείς της διαχείρισης αποβλήτων, της ανακύκλωσης πλαστικών, των εργαστηρίων επισκευής και του upcycling.

Ο κλάδος της **επισκευής και ανακατασκευής προϊόντων ενισχύεται λόγω της αυξανόμενης ζήτησης για οικονομικές και βιώσιμες λύσεις, με παραδείγματα επιχειρήσεων σε ηλεκτρονικές συσκευές, έπιπλα και δημιουργική επαναχρησιμοποίηση υλικών.**

Συνολικά, σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ και την Παγκόσμια Τράπεζα, η στροφή σε πράσινες και κυκλικές πρακτικές μπορεί να δημιουργήσει έως και **24 εκατομμύρια νέες θέσεις εργασίας παγκοσμίως μέχρι το 2030** (Wikipedia – Green growth). Η ανάπτυξη των συγκεκριμένων κλάδων, πέρα από την οικονομική και περιβαλλοντική τους σημασία, συμβάλλει και στην καλλιέργεια νέων δεξιοτήτων (**green skills**) και στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.

2.4. ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ

Η **Κυκλική Οικονομία** δημιουργεί ένα δυναμικό περιβάλλον για την ανάπτυξη νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, καθώς ανταποκρίνεται τόσο στις αυξανόμενες περιβαλλοντικές απαιτήσεις όσο και στη μεταβαλλόμενη καταναλωτική συμπεριφορά, η οποία στρέφεται προς πιο **βιώσιμες και υπεύθυνες επιλογές**. Οι επιχειρηματικές ευκαιρίες εντοπίζονται σε ένα ευρύ φάσμα κλάδων, προσφέροντας δυνατότητες για **νεοφυείς επιχειρήσεις (start-ups)**, **αυτοαπασχόληση** και **αναβάθμιση υφιστάμενων επιχειρήσεων**. Η δυναμική αυτή αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον στα νησιωτικά συμπλέγματα της χώρας, όπου οι ανάγκες διαχείρισης αποβλήτων και οι τουριστικές πιέσεις δημιουργούν πρόσφορο έδαφος για καινοτομικές πρωτοβουλίες.

Η κυκλική οικονομία στα νησιωτικά συμπλέγματα της χώρας παρουσιάζει σημαντικές ευκαιρίες για καινοτομικές επιχειρηματικές πρωτοβουλίες. Σύμφωνα με το Εδαφικό Σχέδιο Νησιών (2023), η εφαρμογή λύσεων για **έξυπνη διαχείριση αποβλήτων, κομποστοποίηση και αποδοτική χρήση υδάτινων πόρων** αναδεικνύεται σε στρατηγικό τομέα ανάπτυξης. Ιδιαίτερα σε νησιά με έντονη τουριστική δραστηριότητα, η ζήτηση για υπηρεσίες επαναχρησιμοποίησης και διαχείρισης αποβλήτων μπορεί να δημιουργήσει **νέες θέσεις εργασίας και τοπικές συνεργασίες**, συμβάλλοντας ταυτόχρονα στη μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος. Πέρα από τις νησιωτικές εφαρμογές, σημαντικές προοπτικές διαγράφονται και στον τομέα της ανακύκλωσης, όπου η τεχνολογική καινοτομία μετατρέπει τα απόβλητα σε προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας.

Σημαντικές ευκαιρίες παρουσιάζονται στον τομέα της **ανακύκλωσης και αξιοποίησης αποβλήτων**, με την ανάπτυξη τεχνολογιών που μετατρέπουν τα απόβλητα σε πρώτες ύλες υψηλής ποιότητας. Η δημιουργία καινοτομικών προϊόντων από ανακυκλωμένα υλικά – όπως οικοδομικά υλικά από ανακυκλωμένο σκυρόδεμα ή γυαλί, αξεσουάρ μόδας από πλαστικά και υφάσματα – αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα καινοτομικής επιχειρηματικότητας.

Αντίστοιχα, στον τομέα της **επισκευής και ανακατασκευής**, οι επιχειρήσεις που παρέχουν υπηρεσίες επισκευής ηλεκτρονικών συσκευών, οχημάτων, ποδηλάτων και ανακαίνισης επίπλων αξιοποιούν τη ζήτηση για προϊόντα χαμηλότερου κόστους και μεγαλύτερης ανθεκτικότητας. Παράλληλα, οι **υπηρεσίες επαναχρησιμοποίησης και upcycling** δημιουργούν προστιθέμενη αξία, ενισχύοντας τη δημιουργική βιομηχανία και προσελκύοντας καταναλωτές που επιζητούν μοναδικά και περιβαλλοντικά υπεύθυνα προϊόντα.

Μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει και η ανάπτυξη **ψηφιακών πλατφορμών ανταλλαγής και ενοικίασης προϊόντων (sharing economy)**, οι οποίες διευκολύνουν την κοινή χρήση εργαλείων, οχημάτων και οικιακού εξοπλισμού, περιορίζοντας την ανάγκη συνεχούς παραγωγής νέων προϊόντων. Οι πλατφόρμες αυτές έχουν σημαντικές προοπτικές ανάπτυξης και στην ελληνική αγορά, ειδικά σε

τομείς όπως ο τουρισμός, ο πολιτισμός και η ενοικίαση εξοπλισμού για μικρές επιχειρήσεις.

Στην Ελλάδα, η αυξανόμενη ζήτηση για **πράσινα και ανακυκλωμένα προϊόντα**, σε συνδυασμό με τα διαθέσιμα **χρηματοδοτικά εργαλεία** (π.χ. ΕΣΠΑ 2021–2027, Horizon Europe, InvestEU), δημιουργεί ένα ευνοϊκό περιβάλλον για επενδύσεις σε κυκλικά επιχειρηματικά μοντέλα. Επιπλέον, η ανάπτυξη τέτοιων δραστηριοτήτων συνδέεται με τη δημιουργία **πράσινων θέσεων εργασίας**, την ενίσχυση της τοπικής οικονομίας και τπροώθηση της **εξωστρέφειας**, καθώς τα προϊόντα και οι υπηρεσίες κυκλικής οικονομίας διαθέτουν αυξανόμενη ζήτηση και στις διεθνείς αγορές.

3. ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΕΔΙΟΥ 2: ΠΡΑΣΙΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

3.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΡΧΕΣ

Η **Πράσινη Οικονομία** αποτελεί ένα οικονομικό μοντέλο που επιδιώκει τη **βιώσιμη ανάπτυξη** μέσω της **οικολογικά υπεύθυνης διαχείρισης των φυσικών πόρων**, της μείωσης της περιβαλλοντικής επιβάρυνσης και της προώθησης της κοινωνικής ευημερίας. Σύμφωνα με τον ορισμό του **Προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον (UNEP)**, η Πράσινη Οικονομία είναι «ένα οικονομικό σύστημα που οδηγεί σε βελτίωση της ανθρώπινης ευημερίας και της κοινωνικής ισότητας, ενώ ταυτόχρονα μειώνει σημαντικά τους περιβαλλοντικούς κινδύνους και την οικολογική υποβάθμιση».

Η φιλοσοφία της βασίζεται στη δημιουργία μιας οικονομίας που **χαμηλώνει τις εκπομπές άνθρακα**, είναι **αποδοτική στη χρήση των πόρων** και **κοινωνικά δίκαιη**, συνδέοντας την οικονομική ανάπτυξη με τη διατήρηση των οικοσυστημάτων.

Βασικές Αρχές της Πράσινης Οικονομίας

Οι θεμελιώδεις αρχές που διέπουν την Πράσινη Οικονομία συνοψίζονται ως εξής:

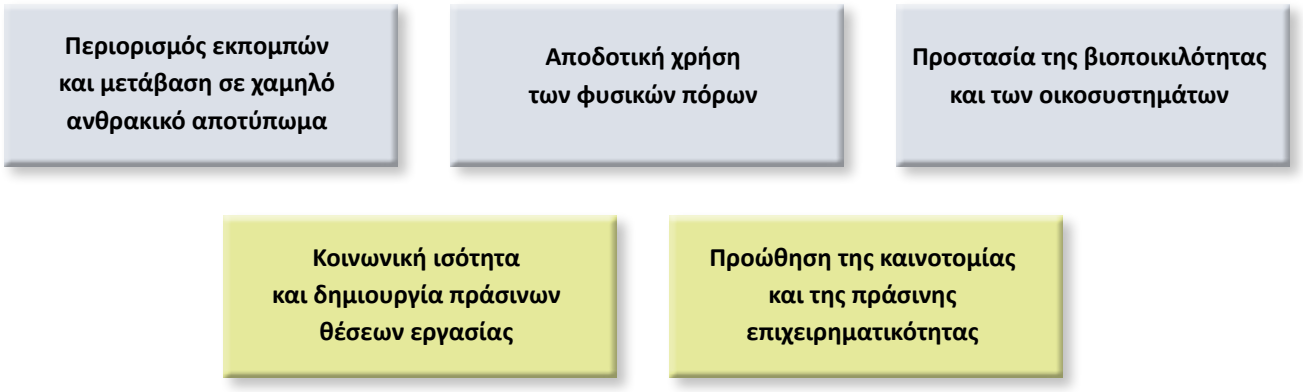

- **Περιορισμός εκπομπών και μετάβαση σε χαμηλό ανθρακικό αποτύπωμα** Προώθηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, ενεργειακής αποδοτικότητας και τεχνολογιών καθαρής παραγωγής, με στόχο τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου.
- **Αποδοτική χρήση των φυσικών πόρων** Υιοθέτηση τεχνολογιών και πρακτικών που μειώνουν την κατανάλωση πρώτων υλών, νερού και ενέργειας, ενισχύοντας παράλληλα την ανακύκλωση και την επαναχρησιμοποίηση.
- **Προστασία της βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων** Ενίσχυση πρακτικών που διασφαλίζουν την αειφόρο διαχείριση δασών, θαλάσσιων και αγροτικών οικοσυστημάτων.
- **Κοινωνική ισότητα και δημιουργία πράσινων θέσεων εργασίας** Ανάπτυξη οικονομικών δραστηριοτήτων που συνδέονται με την ενίσχυση της απασχόλησης και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής, δίνοντας έμφαση στις τοπικές κοινωνίες.
- **Προώθηση της καινοτομίας και της πράσινης επιχειρηματικότητας** Υποστήριξη start-ups και επιχειρήσεων που αναπτύσσουν προϊόντα και υπηρεσίες με χαμηλό περιβαλλοντικό αποτύπωμα και υψηλή προστιθέμενη αξία.

Η Πράσινη Οικονομία δεν περιορίζεται μόνο στον περιβαλλοντικό τομέα, αλλά διαχέεται σε όλους τους κλάδους της οικονομίας, δημιουργώντας **νέες αγορές, επενδυτικές ευκαιρίες και κοινωνικά οφέλη**. Παράλληλα, συνδέεται άμεσα με τους **Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs)** και τις διεθνείς δεσμεύσεις για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.

Απασχόληση & Εξέλιξη στην Πράσινη Οικονομία

Η Πράσινη Οικονομία αποτελεί ένα από τα ταχύτερα αναπτυσσόμενα τμήματα της σύγχρονης οικονομίας, παρέχοντας τόσο σημαντική συνεισφορά στην απασχόληση όσο και στην οικονομική δραστηριότητα της Ευρώπης.

Ευρωπαϊκή Ένωση

- Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat και του EEA, η απασχόληση στον τομέα των περιβαλλοντικών αγαθών και υπηρεσιών αυξήθηκε από 3 εκατ. FTE το 2000 σε 6,7 εκατ. FTE το 2022, καλύπτοντας περίπου 2,5 % της συνολικής απασχόλησης στην ΕΕ.

- Από το 2000 έως το 2022, το τμήμα αυτό παρουσίασε μέση ετήσια αύξηση απασχόλησης 3,7 %, έναντι 2,2 % συνολικής απασχόλησης European Commission *(European Commission, 2023).* Οι βασικοί τομείς που συνέβαλαν ήταν η διαχείριση ενέργειας και η παραγωγή ΑΠΕ (2,7 εκατ. θέσεις) και η διαχείριση αποβλήτων (2 εκατ. θέσεις) European Commission *(European Commission, 2023)*.
- Ο ΟΟΣΑ (2023) αναφέρει ότι οι *green jobs* αντιπροσώπευαν ήδη το 20 % της εργασίας στην ΕΕ, με αυξανόμενη τάση προς το 2030, όπως τεκμηριώνεται στην επίσημη Επικοινωνία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής "The European Green Deal" (COM(2019) 640 final), αποτελεί την στρατηγική πορεία για μια κλιματικά ουδέτερη και βιώσιμη Ευρώπη έως το 2050.

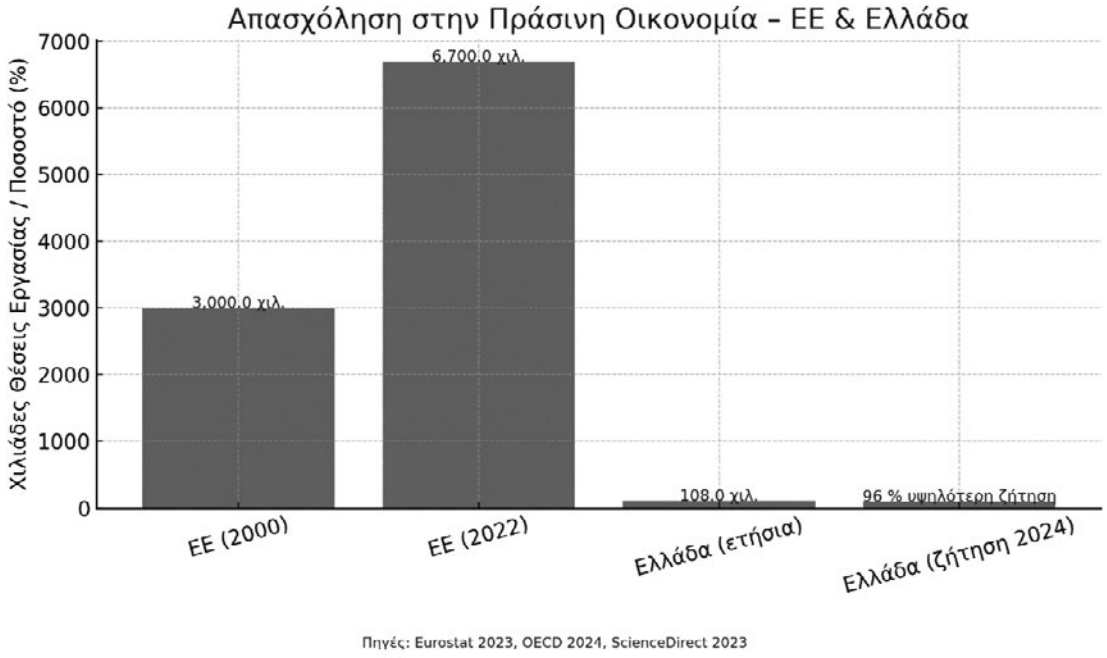

Σχήμα 3: *Απασχόληση στην Πράσινη Οικονομία σε ΕΕ & Ελλάδα (Πηγές: Eurostat 2023, OECD 2024, ScienceDirect 2023)*

Ελλάδα

- Παρά τα δομικά οικονομικά ζητήματα, οι επενδύσεις στην πράσινη ενέργεια και την ενεργειακή αποδοτικότητα δημιουργούν σημαντικές ευκαιρίες. Για παράδειγμα, κάθε έτος οι επενδύσεις αυτές προσθέτουν περίπου **108.000 θέσεις εργασίας** στην Ελλάδα (ScienceDirect).
- Οι **green jobs** συχνά παρουσιάζουν έλλειψη εργατικού δυναμικού. Μελέτη του 2024 δείχνει ότι στην Ελλάδα υπάρχει **96 % υψηλότερη ζήτηση κενών θέσεων εργασίας** σε σχέση με τον μέσο όρο όλων των θέσεων (OECD, 2024).

Η τάση είναι σαφής: η Πράσινη Οικονομία, ειδικά η παραγωγή ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, η εξοικονόμηση ενέργειας και η διαχείριση περιβάλλοντος, συμβάλει καθοριστικά στη δημιουργία βιώσιμων και τεχνογνωσιακών θέσεων εργασίας, συμβαδίζοντας με τους ευρωπαϊκούς στόχους στρατηγικής για την «καθαρή ανάπτυξη».

3.2. ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΜΕΤΑΒΑΣΗ, ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ

Η **ενεργειακή μετάβαση** αποτελεί κεντρικό άξονα της Πράσινης Οικονομίας και συνδέεται με τη σταδιακή αντικατάσταση των παραδοσιακών πηγών ενέργειας υψηλής περιβαλλοντικής επιβάρυνσης από **ανανεώσιμες και καθαρές μορφές ενέργειας**. Η ανάπτυξη **Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ)**, όπως η ηλιακή, η αιολική, η υδροηλεκτρική και η γεωθερμική, αποτελεί βασικό εργαλείο για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και την επίτευξη των στόχων της Συμφωνίας των Παρισίων.

Η μετάβαση αυτή δεν περιορίζεται μόνο στην παραγωγή ενέργειας αλλά και στη **βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας**, μέσω τεχνολογιών εξοικονόμησης ενέργειας, «έξυπνων» δικτύων και συστημάτων αποθήκευσης. Στην Ελλάδα, η **Εθνική Στρατηγική για την Ενέργεια και το Κλίμα** (ΕΣΕΚ) (Υπουργείο Περιβάλλοντος & Ενέργειας, 2019) θέτει στόχο την κάλυψη άνω του **70% της ηλεκτροπαραγωγής από ΑΠΕ έως το 2030**, δημιουργώντας παράλληλα χιλιάδες θέσεις εργασίας στον τομέα των πράσινων τεχνολογιών.

Παράλληλα, η ανάπτυξη και προώθηση **οικολογικών προϊόντων** αποτελούν βασικό στοιχείο της Πράσινης Οικονομίας. Τα προϊόντα αυτά χαρακτηρίζονται από **χαμηλό περιβαλλοντικό αποτύπωμα**, καθώς κατασκευάζονται από φυσικά ή ανακυκλωμένα υλικά, είναι ανθεκτικά και μπορούν να επαναχρησιμοποιηθούν ή να ανακυκλωθούν στο τέλος του κύκλου ζωής τους. Παραδείγματα αποτελούν:

- **Κατασκευαστικά υλικά φιλικά προς το περιβάλλον**, όπως θερμομονωτικά προϊόντα από φυσικές πρώτες ύλες, ανακυκλωμένο αλουμίνιο και ξυλεία πιστοποιημένης αειφόρου διαχείρισης.
- **Οικολογικά προϊόντα καθημερινής χρήσης**, όπως βιοδιασπώμενα απορρυπαντικά, καλλυντικά χωρίς χημικά πρόσθετα και βιοαποικοδομήσιμες συσκευασίες.
- **Προϊόντα βιώσιμης γεωργίας**, όπως βιολογικά τρόφιμα και καλλιέργειες χαμηλής κατανάλωσης νερού και φυτοφαρμάκων, που συμβάλλουν στη διατήρηση της υγείας του εδάφους και της βιοποικιλότητας.

Η αυξανόμενη καταναλωτική ζήτηση για οικολογικά προϊόντα δημιουργεί σημαντικές **επιχειρηματικές ευκαιρίες**, ιδιαίτερα σε κλάδους όπως η παραγωγή βιολογικών τροφίμων, η βιομηχανία καλλυντικών και οι πράσινες κατασκευές. Σύμφωνα με εκτιμήσεις της **Ευρωπαϊκής Επιτροπής**, η αγορά πράσινων προϊόντων στην ΕΕ αυξάνεται με ρυθμό άνω του **10% ετησίως**, ενώ οι επενδύσεις σε καθαρές τεχνολογίες και οικολογικά προϊόντα προβλέπεται να ενισχυθούν σημαντικά μέσω των χρηματοδοτικών εργαλείων του **Green Deal** και του **Ταμείου Ανάκαμψης**.

3.3. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΩΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑ

Η **περιβαλλοντική ευθύνη** έχει πλέον μετατραπεί από μια προαιρετική πρακτική εταιρικής κοινωνικής ευθύνης σε έναν **καθοριστικό παράγοντα ανταγωνιστικότητας** για τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε διεθνές και εθνικό επίπεδο. Οι καταναλωτές στρέφονται ολοένα και περισσότερο σε προϊόντα και υπηρεσίες που συνδέονται με **βιώσιμες και υπεύθυνες πρακτικές**, ενώ οι επενδυτές και οι χρηματοδοτικοί οργανισμοί δίνουν προτεραιότητα σε επιχειρήσεις με χαμηλό περιβαλλοντικό αποτύπωμα και ισχυρές πρακτικές διαχείρισης πόρων.

Η υιοθέτηση στρατηγικών περιβαλλοντικής υπευθυνότητας, όπως η **χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας**, η **μείωση των εκπομπών CO_2**, η **πιστοποίηση προϊόντων με οικολογικά πρότυπα (π.χ.**

EU Ecolabel, ISO 14001) και η **υιοθέτηση πράσινων αλυσίδων εφοδιασμού**, προσδίδει σημαντικά οφέλη:

- **Ενίσχυση εταιρικής φήμης και διαφοροποίηση προϊόντων** Οι επιχειρήσεις που επενδύουν σε πράσινες πρακτικές αποκτούν υψηλότερο βαθμό εμπιστοσύνης από τους καταναλωτές και διαφοροποιούνται σε αγορές με αυξημένες περιβαλλοντικές απαιτήσεις.
- **Πρόσβαση σε νέες αγορές και χρηματοδοτήσεις** Η συμμόρφωση με τα περιβαλλοντικά πρότυπα αποτελεί προϋπόθεση για τη συμμετοχή σε διεθνείς αλυσίδες εφοδιασμού και για την πρόσβαση σε προγράμματα χρηματοδότησης όπως το **Green Deal**, το **Horizon Europe** και το **Ταμείο Ανάκαμψης**.
- **Μείωση κόστους λειτουργίας** Οι πρακτικές ενεργειακής αποδοτικότητας και η βελτιστοποίηση της διαχείρισης πόρων οδηγούν σε σημαντική εξοικονόμηση κόστους παραγωγής.
- **Προσέλκυση επενδυτών και στρατηγικών συνεργασιών** Τα κριτήρια **ESG (Environmental, Social, Governance)** έχουν καταστεί βασικό κριτήριο αξιολόγησης επενδύσεων. Επιχειρήσεις με υψηλές περιβαλλοντικές επιδόσεις προσελκύουν επενδυτικά κεφάλαια και συνεργασίες με διεθνείς οργανισμούς.

Σύμφωνα με πρόσφατες μελέτες της **Ευρωπαϊκής Επιτροπής**, οι επιχειρήσεις που εφαρμόζουν ολοκληρωμένες στρατηγικές βιωσιμότητας εμφανίζουν αύξηση της ανταγωνιστικότητάς τους έως και **15% στις εξαγωγές**, ενώ βελτιώνουν την πιστότητα των πελατών τους κατά **20–25%** σε σύγκριση με ανταγωνιστές που δεν υιοθετούν τέτοιες πρακτικές. Στην Ελλάδα, επιχειρήσεις που έχουν στραφεί σε **πράσινα προϊόντα και υπηρεσίες** (π.χ. ενεργειακά αποδοτικά κτήρια, βιολογικά προϊόντα, πράσινος τουρισμός) καταγράφουν σημαντική αύξηση ζήτησης, τόσο από εγχώριους όσο και από διεθνείς πελάτες.

Η περιβαλλοντική ευθύνη δεν αποτελεί πλέον μόνο ηθική υποχρέωση, αλλά έναν **στρατηγικό μοχλό ανάπτυξης και διαφοροποίησης** που ενισχύει τη θέση των επιχειρήσεων στην αγορά και συμβάλλει καθοριστικά στη μετάβαση προς ένα βιώσιμο και ανθεκτικό οικονομικό μοντέλο.

Η μετάβαση προς την πράσινη οικονομία δεν περιορίζεται μόνο στην τεχνολογική καινοτομία, αλλά απαιτεί και επένδυση σε πράσινες δεξιότητες. Σύμφωνα με το TAG Skills for the Green Economy Paper (2022), **η έλλειψη κατάλληλων δεξιοτήτων** αποτελεί έναν από τους βασικούς φραγμούς στην ανάπτυξη βιώσιμων επιχειρηματικών μοντέλων, ενώ **η επένδυση στην κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού** θεωρείται κρίσιμη για μια δίκαιη και χωρίς αποκλεισμούς μετάβαση. Οι επιχειρήσεις που ενσωματώνουν πράσινες δεξιότητες στο ανθρώπινο δυναμικό τους αποκτούν συγκριτικό πλεονέκτημα, καθώς ανταποκρίνονται καλύτερα στις απαιτήσεις των νέων περιβαλλοντικών προτύπων και των αγορών που δίνουν προτεραιότητα στα κριτήρια ESG.

Η ανάγκη αυτή δεν είναι θεωρητική, καθώς ήδη καταγράφεται έντονη ζήτηση για πράσινες δεξιότητες και ειδικότητες στην αγορά εργασίας. Η πράσινη μετάβαση δημιουργεί ισχυρή ζήτηση για νέες δεξιότητες και ειδικότητες. Σύμφωνα με την έκθεση *WESO Greening* (2022), η απασχόληση σε τομείς περιβαλλοντικών αγαθών και υπηρεσιών στην ΕΕ έχει διπλασιαστεί τα τελευταία 20 χρόνια, φτάνοντας τα **6,7 εκατομμύρια θέσεις εργασίας** το 2022, ενώ αναμένεται περαιτέρω αύξηση κατά **10-12%** έως το 2030. Παράλληλα, η μελέτη *BP30 – Skills for Green and Just Transitions (2021)* επισημαίνει ότι το έλλειμμα σε εξειδικευμένο προσωπικό (π.χ. μηχανικοί ΑΠΕ, ειδικοί κυκλικών υλικών) αποτελεί έναν από τους μεγαλύτερους κινδύνους για την πράσινη ανάπτυξη. Οι επιχειρήσεις που εντάσσουν προγράμματα κατάρτισης και πιστοποίησης πράσινων δεξιοτήτων στο προσωπικό τους αποκτούν μακροπρόθεσμο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.

3.4. ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ START-UPS

Οι start-ups αποτελούν βασικό μοχλό ανάπτυξης της Πράσινης Οικονομίας, καθώς αναπτύσσουν καινοτομικές τεχνολογίες και προϊόντα που συμβάλλουν στη μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος, στη βελτιστοποίηση της χρήσης πόρων και στη μετάβαση σε ένα πιο βιώσιμο οικονομικό μοντέλο. Η πράσινη ανάπτυξη στα ελληνικά νησιά συνδέεται με εξειδικευμένα επενδυτικά σχέδια, τα οποία έχουν ενταχθεί στις **Περιφερειακές Στρατηγικές Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3)**. Η **RIS3 Κρήτης**, για παράδειγμα, στοχεύει σε συνδυασμό **Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, αγροδιατροφής και βιώσιμου τουρισμού** (Εδαφικό Σχέδιο Νησιών, *2023*). Αυτή η στρατηγική προσφέρει πεδίο ανάπτυξης για **start-ups στον τομέα της ενεργειακής αποδοτικότητας και της πράσινης τεχνολογίας**, καθώς και για επιχειρήσεις που συνδέουν τοπικά προϊόντα με πράσινο τουρισμό.

Τα παρακάτω παραδείγματα αποτυπώνουν τη δυναμική που έχει ήδη αναπτυχθεί στην Ελλάδα και διεθνώς:

Ελλάδα

- ✓ **BioG3D:** Καινοτομική επιχείρηση που αξιοποιεί τεχνολογίες 3D printing για την παραγωγή βιοδιασπώμενων αντικειμένων από φυσικά υλικά, μειώνοντας τη χρήση πλαστικών.
- ✓ **Φρέαρ ΙΚΕ (Frear):** Αναπτύσσει καινοτομικές λύσεις διαχείρισης νερού και έξυπνα συστήματα άρδευσης, που μειώνουν την κατανάλωση νερού έως και 40% σε αγροτικές καλλιέργειες.
- ✓ **BlueCycle:** Πρωτοποριακό εργαστήριο που επεξεργάζεται θαλάσσια πλαστικά απορρίμματα (δίχτυα, σχοινιά) και τα μετατρέπει σε πρώτες ύλες για αντικείμενα design και βιομηχανικές εφαρμογές.
- ✓ **3Quarters:** Παράγει χειροποίητες τσάντες και αξεσουάρ από ανακυκλωμένα τεντόπανα, προωθώντας τη δημιουργική επαναχρησιμοποίηση (upcycling).
- ✓ **Salty Bags:** Κατασκευάζει αξεσουάρ από επαναχρησιμοποιημένα πανιά ιστιοπλοϊκών σκαφών, συνδυάζοντας τη βιωσιμότητα με τον τουριστικό χαρακτήρα της Ελλάδας.

Διεθνή

- ✓ **Climeworks (Ελβετία):** Εξειδικεύεται στην τεχνολογία Direct Air Capture (DAC), δεσμεύοντας CO_2 απευθείας από την ατμόσφαιρα και αποθηκεύοντάς το μόνιμα στο υπέδαφος.
- ✓ **Too Good To Go (Δανία):** Ψηφιακή πλατφόρμα που μειώνει τη σπατάλη τροφίμων, συνδέοντας καταναλωτές με επιχειρήσεις εστίασης που διαθέτουν αδιάθετα προϊόντα σε χαμηλότερη τιμή.
- ✓ **Northvolt (Σουηδία):** Παράγει μπαταρίες ιόντων λιθίου από ανακυκλωμένα υλικά, υποστηρίζοντας τη βιώσιμη ανάπτυξη της ηλεκτροκίνησης.
- ✓ **Ecoalf (Ισπανία):** Δημιουργεί ρούχα και αξεσουάρ από ανακυκλωμένα πλαστικά που συλλέγονται από θάλασσες, συνδυάζοντας μόδα και περιβαλλοντική ευθύνη.
- ✓ **Fairphone (Ολλανδία):** Παράγει «ηθικά» smartphones, σχεδιασμένα για εύκολη επισκευή και με χρήση υλικών από δίκαιες και βιώσιμες πηγές.

Οι επιχειρήσεις αυτές αποδεικνύουν ότι η καινοτομία και η περιβαλλοντική ευθύνη μπορούν να συνδυαστούν με κερδοφορία και διεθνή εξωστρέφεια, προσφέροντας σημαντικές ευκαιρίες για τη δημιουργία νέων αγορών και πράσινων θέσεων εργασίας. Στην Ελλάδα, η ύπαρξη χρηματοδοτικών εργαλείων (ΕΣΠΑ 2021–2027, Horizon Europe, Ταμείο Ανάκαμψης) ενισχύει περαιτέρω τη δυνατότητα ανάπτυξης ανάλογων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών.

4. ΠΕΔΙΟΥ 3: ΓΑΛΑΖΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

4.1. ΟΡΙΣΜΟΣ (BLUE ECONOMY), ΒΙΩΣΙΜΗ ΧΡΗΣΗ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΠΟΡΩΝ

Η **Γαλάζια Οικονομία (Blue Economy)** αναφέρεται στο σύνολο των οικονομικών δραστηριοτήτων που συνδέονται με τη **βιώσιμη χρήση των θαλάσσιων και παράκτιων πόρων**, με στόχο την **οικονομική ανάπτυξη**, τη **δημιουργία θέσεων εργασίας** και την **προστασία των θαλάσσιων οικοσυστημάτων**. Σύμφωνα με τον ορισμό της **Ευρωπαϊκής Επιτροπής**, η Γαλάζια Οικονομία «περιλαμβάνει όλες τις οικονομικές δραστηριότητες που σχετίζονται με τους ωκεανούς, τις θάλασσες και τις ακτές, επιδιώκοντας ταυτόχρονα την περιβαλλοντική βιωσιμότητα και την κοινωνική ευημερία».

Η φιλοσοφία της βασίζεται στη **διατήρηση της υγείας των θαλάσσιων οικοσυστημάτων**, τα οποία αποτελούν πηγή τροφής, ενέργειας, μεταφορών και πολιτιστικών αγαθών, και στην ανάπτυξη δραστηριοτήτων που μειώνουν την υπερεκμετάλλευση των φυσικών πόρων. Κεντρικές αρχές της Γαλάζιας Οικονομίας είναι:

- **Βιώσιμη αλιεία και υδατοκαλλιέργεια**, με στόχο τη διατήρηση των ιχθυαποθεμάτων και τη μείωση της υπεραλίευσης.
- **Ανάπτυξη ανανεώσιμων θαλάσσιων ενεργειακών πηγών** (π.χ. υπεράκτια αιολικά πάρκα, κυματική και παλιρροϊκή ενέργεια).
- **Προστασία της θαλάσσιας βιοποικιλότητας** και μείωση της θαλάσσιας ρύπανσης μέσω κυκλικών πρακτικών και τεχνολογιών συλλογής θαλάσσιων απορριμμάτων.
- **Βιώσιμος παράκτιος και θαλάσσιος τουρισμός**, που σέβεται τα οικοσυστήματα και ενισχύει τις τοπικές κοινότητες.

- **Καινοτομικές θαλάσσιες βιοτεχνολογίες** και αξιοποίηση θαλάσσιων βιολογικών πόρων για φαρμακευτικά, καλλυντικά και διατροφικά προϊόντα.

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η Γαλάζια Οικονομία συνεισφέρει περίπου **5,4 εκατομμύρια θέσεις εργασίας** και **750 δισ. ευρώ ετησίως**, ενώ αναμένεται να ενισχυθεί σημαντικά με την υλοποίηση της στρατηγικής «**Blue Economy for a Sustainable Future**» και των χρηματοδοτικών εργαλείων του **Ευρωπαϊκού Ταμείου Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας (EMFAF)**. Στην Ελλάδα, με τη μεγάλη ακτογραμμή και την ισχυρή ναυτιλία και τουριστική βιομηχανία, η Γαλάζια Οικονομία αποτελεί στρατηγικό πεδίο ανάπτυξης, με ιδιαίτερες προοπτικές σε τομείς όπως η **υδατοκαλλιέργεια, ο θαλάσσιος τουρισμός και οι θαλάσσιες ΑΠΕ**.

Απασχόληση & Εξέλιξη στη Γαλάζια Οικονομία

Σημαντικά στοιχεία δείχνουν ότι η **Γαλάζια Οικονομία** αποτελεί σημαντικό πυλώνα απασχόλησης και οικονομικής ανάπτυξης, τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο.

Ευρωπαϊκή Ένωση

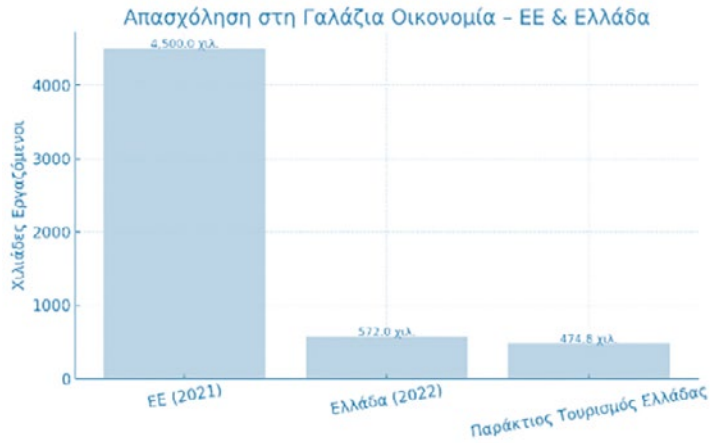

Σχήμα 4: *Απασχόληση στη Γαλάζια Οικονομία σε ΕΕ και Ελλάδα (Πηγές: EU Blue Economy Report 2021, Blue Economy Observatory 2022)*

- Τα πιο καθιερωμένα τμήματα της γαλάζιας οικονομίας στην ΕΕ απασχολούν περίπου **4,5 εκατ. εργαζόμενους** και αναμένεται να **διπλασιαστούν μέχρι το 2030** PierNext.
- Πιο συγκεκριμένα, το παράκτιο τουριστικό τμήμα υποστήριξε σχεδόν **54% των εργαζομένων** στην ΕΕ το 2021, με εργατικό δυναμικό 1,91 εκατ., που αποκαταστάθηκε μετά την πτώση του 2020 data.europa.eu.

Ελλάδα

- Το 2022 περίπου **572.000 εργαζόμενοι** απασχολούνταν στους καθιερωμένους τομείς της γαλάζιας οικονομίας (λιμάνια, αλιεία, τουρισμός, υδατοκαλλιέργειες), αντιπροσωπεύοντας το **13,8% της ελληνικής απασχόλησης** Eu Blue Economy Obsevatory.
- Το παράκτιο τουριστικό τμήμα αντιπροσώπευε το **83% της απασχόλησης** (coastal tourism), επιβεβαιώνοντας τη σημασία του ως κύριου μοχλού της γαλάζιας οικονομίας EU Blue Economy Observatory.

Η γαλάζια οικονομία παρουσιάζει σταθερά αυξανόμενη συνεισφορά στην ελληνική οικονομία και απασχόληση. Οι εργαζόμενοι στους τομείς της γαλάζιας οικονομίας στην Ελλάδα αυξήθηκαν από

325,1 χιλιάδες το 2013 σε 533,5 χιλιάδες το 2018, αντιστοιχώντας στο 14,2% της συνολικής απασχόλησης (Τι είναι η Γαλάζια Οικονομία, 2020). Η μεγαλύτερη συνεισφορά στην ακαθάριστη προστιθέμενη αξία (ΑΠΑ) προέρχεται από τον παράκτιο και θαλάσσιο τουρισμό (5,8 δισ. ευρώ), ακολουθούμενη από τις θαλάσσιες μεταφορές (1,1 δισ. ευρώ) και τις λιμενικές δραστηριότητες.

Συνολικά, η Γαλάζια Οικονομία εμφανίζει μεγάλη δυναμική ανάπτυξης και μεγάλη σημασία για την **εθνική οικονομία**, ειδικά μέσω των τομέων της παράκτιας απασχόλησης και της υδατοκαλλιέργειας.

4.2. ΠΑΡΑΚΤΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ, ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ, ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑ

Ο **παράκτιος και θαλάσσιος τουρισμός** αποτελεί έναν από τους βασικότερους πυλώνες της Γαλάζιας Οικονομίας, με σημαντική συμβολή στην απασχόληση και την τοπική ανάπτυξη. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ο θαλάσσιος και παράκτιος τουρισμός αντιπροσωπεύει περίπου το **44% της απασχόλησης στη Γαλάζια Οικονομία** και το **40% της προστιθέμενης αξίας** του κλάδου. Στην Ελλάδα, λόγω της μεγάλης ακτογραμμής και του πλούσιου νησιωτικού συμπλέγματος, ο παράκτιος τουρισμός συνεισφέρει σημαντικά στο ΑΕΠ, με ιδιαίτερη δυναμική σε τομείς όπως ο **καταδυτικός τουρισμός**, οι **ιστιοπλοϊκές και θαλάσσιες δραστηριότητες αναψυχής**, καθώς και οι **πράσινες τουριστικές υποδομές** που σέβονται το περιβάλλον. Η ανάπτυξη **βιώσιμων προορισμών** και η προώθηση οικολογικών πρακτικών φιλοξενίας ενισχύουν τη φήμη της χώρας ως αειφόρου τουριστικού προορισμού.

Οι **υδατοκαλλιέργειες** συνιστούν έναν άλλο στρατηγικό τομέα της Γαλάζιας Οικονομίας, με την Ελλάδα να κατέχει ηγετική θέση στην Ευρώπη στην παραγωγή τσιπούρας και λαβρακιού. Η εφαρμογή βιώσιμων μεθόδων καλλιέργειας, με χρήση **πιστοποιημένων ιχθυοτροφών**, περιορισμό της χρήσης αντιβιοτικών και προστασία των θαλάσσιων οικοσυστημάτων, αποτελεί προϋπόθεση για την ενίσχυση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας. Η ζήτηση για πιστοποιημένα, υψηλής ποιότητας προϊόντα υδατοκαλλιέργειας αυξάνεται συνεχώς, δημιουργώντας ευκαιρίες για **εξαγωγές** και για τη δημιουργία **νέων επιχειρήσεων** που θα επενδύσουν σε καινοτομικές τεχνολογίες παρακολούθησης και διαχείρισης των μονάδων.

Η **θαλάσσια ενέργεια** αναδεικνύεται ως τομέας με τεράστιες αναπτυξιακές προοπτικές στο πλαίσιο της ενεργειακής μετάβασης. Οι **υπεράκτιες ΑΠΕ**, όπως τα **αιολικά πάρκα στη θάλασσα** και η αξιοποίηση της **κυματικής και παλιρροϊκής ενέργειας**, μπορούν να συμβάλουν καθοριστικά στη μείωση των εκπομπών CO_2 και στην ενεργειακή ανεξαρτησία των παράκτιων περιοχών. Η Ελλάδα, με το εκτεταμένο θαλάσσιο δυναμικό της, βρίσκεται ήδη σε φάση σχεδιασμού μεγάλων έργων υπεράκτιων αιολικών πάρκων, με προοπτική να καταστεί σημαντικός παραγωγός θαλάσσιας ανανεώσιμης ενέργειας τα επόμενα χρόνια.

Οι τρεις αυτοί τομείς συνδέονται άμεσα με τη δημιουργία **πράσινων θέσεων εργασίας**, την ενίσχυση της τοπικής οικονομίας και τη μετάβαση σε ένα **βιώσιμο μοντέλο ανάπτυξης**, το οποίο συνδυάζει την οικονομική πρόοδο με την προστασία των θαλάσσιων οικοσυστημάτων.

4.3. ΝΕΕΣ ΙΔΕΕΣ: ΘΑΛΑΣΣΙΟ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ, ΜΠΛΕ ΒΙΟΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ

Η Γαλάζια Οικονομία προσφέρει νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες που συνδυάζουν τη **βιώσιμη αξιοποίηση των θαλάσσιων πόρων** με την **καινοτομία** και την ανάπτυξη **υψηλής προστιθέμενης αξίας προϊόντων και υπηρεσιών**. Δύο τομείς με ιδιαίτερο ενδιαφέρον είναι το **θαλάσσιο αγροτουριστικό μοντέλο** και η **μπλε βιοτεχνολογία**.

Το **θαλάσσιο αγροτουριστικό μοντέλο** συνδυάζει τη βιώσιμη αλιεία και τις υδατοκαλλιέργειες με την τουριστική εμπειρία, προσφέροντας στους επισκέπτες τη δυνατότητα να συμμετάσχουν σε δραστηριότητες που σχετίζονται με την αλιευτική παράδοση, την εκπαίδευση για τα θαλάσσια οικοσυστήματα και τη γευσιγνωσία φρέσκων θαλασσινών προϊόντων. Ένα τέτοιο μοντέλο μπορεί να αναπτυχθεί σε μικρές παράκτιες και νησιωτικές κοινότητες, ενισχύοντας την **τοπική οικονομία**, προωθώντας την **απασχόληση στον τουρισμό και την αλιεία** και συμβάλλοντας στη διατήρηση της **πολιτιστικής κληρονομιάς**. Στην Ελλάδα, λόγω της πλούσιας αλιευτικής παράδοσης και των αναρίθμητων παράκτιων οικισμών, το μοντέλο αυτό μπορεί να αποτελέσει καινοτομικό τουριστικό προϊόν, ιδιαίτερα για αγορές που αναζητούν **αυθεντικές εμπειρίες βιώσιμου τουρισμού**.

Η **μπλε βιοτεχνολογία (blue biotechnology)** αφορά την αξιοποίηση θαλάσσιων οργανισμών και μικροοργανισμών για την ανάπτυξη **φαρμακευτικών, καλλυντικών, διατροφικών και βιομηχανικών προϊόντων**. Η θάλασσα αποτελεί πλούσια πηγή βιοδραστικών ουσιών με εφαρμογές στην ιατρική (π.χ. αντικαρκινικές θεραπείες), στα καλλυντικά (αντιγηραντικά και αναπλαστικά προϊόντα από θαλάσσια φύκη) και στη διατροφή (λειτουργικά τρόφιμα και συμπληρώματα διατροφής από ιχθυέλαια και φύκια). Η μπλε βιοτεχνολογία συνδυάζει **υψηλή επιστημονική και τεχνολογική εξειδίκευση** και μπορεί να αποτελέσει στρατηγικό τομέα ανάπτυξης, ειδικά για χώρες με πλούσια θαλάσσια βιοποικιλότητα, όπως η Ελλάδα. Η συνεργασία μεταξύ ερευνητικών κέντρων, πανεπιστημίων και επιχειρήσεων μπορεί να οδηγήσει στη δημιουργία **καινοτομικών start-ups** και στην ενίσχυση της **εξωστρέφειας** του κλάδου.

Οι νέες αυτές ιδέες αποδεικνύουν ότι η Γαλάζια Οικονομία δεν περιορίζεται μόνο στις παραδοσιακές δραστηριότητες (αλιεία, ναυτιλία), αλλά εξελίσσεται σε έναν **καινοτομικό, πολυδιάστατο τομέα**, ικανό να προσελκύσει επενδύσεις και να ενισχύσει τη μετάβαση σε ένα **βιώσιμο και διαφοροποιημένο οικονομικό μοντέλο**.

Για να αξιοποιηθούν πλήρως αυτές οι δυνατότητες, απαιτείται η ανάπτυξη της γαλάζιας οικονομίας μέσω της **τυποποίησης επαγγελματικών προτύπων και ανάπτυξης blue skills** για να στηριχθούν οι παράκτιες και νησιωτικές κοινότητες. Σύμφωνα με την έκθεση *EcoCanada's National Occupational Standards for Blue Economy*, οι νέες δεξιότητες στον τομέα της θαλάσσιας ενέργειας, της βιώσιμης αλιείας και της θαλάσσιας βιοτεχνολογίας θα καθορίσουν την απασχόληση των επόμενων ετών. Επιπλέον, το *WCEF 2025* προβλέπει ότι η ενσωμάτωση **κυκλικών συστημάτων διαχείρισης υδάτων** στις παράκτιες περιοχές θα μειώσει το κόστος παραγωγής έως και 25% και θα αυξήσει την τοπική απασχόληση κατά 15% την επόμενη πενταετία.

5. ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ & ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ

5.1. EUROPEAN GREEN DEAL, ESG, RIS3

Η ανάπτυξη της Κυκλικής, της Πράσινης και της Γαλάζιας Οικονομίας συνδέεται άμεσα με τις ευρωπαϊκές και εθνικές στρατηγικές για τη βιώσιμη ανάπτυξη και την πράσινη μετάβαση. Στο πλαίσιο αυτό, τρεις βασικοί άξονες πολιτικής – το European Green Deal, τα κριτήρια ESG και η στρατηγική RIS3 – καθορίζουν το πλαίσιο μέσα στο οποίο οι επιχειρήσεις και οι δημόσιοι φορείς καλούνται να δραστηριοποιηθούν.

European Green Deal (Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία)

Το European Green Deal αποτελεί τη φιλόδοξη στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας έως το 2050. Στόχος είναι η μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά τουλάχιστον 55% έως το 2030, η προώθηση της κυκλικής και πράσινης οικονομίας, η προστασία της βιοποικιλότητας και η βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων. Η στρατηγική αυτή προσφέρει χρηματοδοτικές ευκαιρίες μέσω εργαλείων όπως το InvestEU, το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και το Horizon Europe, τα οποία στηρίζουν επενδύσεις σε τομείς όπως οι ΑΠΕ, η ανακύκλωση, η πράσινη βιομηχανία και οι βιώσιμες μεταφορές.

ESG (Environmental, Social, Governance)

Τα κριτήρια ESG έχουν καταστεί βασικό πλαίσιο αξιολόγησης επιχειρηματικών πρακτικών από επενδυτές, τράπεζες και διεθνείς οργανισμούς. Επικεντρώνονται σε τρεις διαστάσεις:

- Environmental (Περιβαλλοντική): μείωση εκπομπών, ενεργειακή αποδοτικότητα, χρήση βιώσιμων πρώτων υλών.
- Social (Κοινωνική): δίκαιες εργασιακές πρακτικές, προστασία ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ενίσχυση τοπικών κοινωνιών.
- Governance (Διακυβέρνηση): διαφάνεια, ηθικές πρακτικές και υπεύθυνη εταιρική διακυβέρνηση.

Οι επιχειρήσεις που συμμορφώνονται με τα πρότυπα ESG αποκτούν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, καθώς προσελκύουν επενδύσεις και αποκτούν πρόσβαση σε διεθνείς αλυσίδες αξίας που θέτουν αυστηρά περιβαλλοντικά και κοινωνικά κριτήρια.

RIS3 (Research and Innovation Strategies for Smart Specialisation)

Η στρατηγική RIS3 (Έξυπνη Εξειδίκευση) αποτελεί το εργαλείο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ενίσχυση της έρευνας, της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας σε περιφερειακό επίπεδο. Η Ελλάδα, στο πλαίσιο της νέας προγραμματικής περιόδου 2021– 2027, έχει εντάξει στους τομείς έξυπνης εξειδίκευσης στρατηγικές που σχετίζονται με:

- Βιώσιμο τουρισμό και Γαλάζια Οικονομία,
- Πράσινες τεχνολογίες και ανανεώσιμες πηγές ενέργειας,
- Κυκλική οικονομία και βιώσιμη αγροδιατροφή.

Η διασύνδεση των επιχειρηματικών ιδεών με τις προτεραιότητες της RIS3 αυξάνει σημαντικά τις πιθανότητες χρηματοδότησης μέσω των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων και του ΕΣΠΑ 2021–2027.

Η ευθυγράμμιση με τις παραπάνω στρατηγικές δεν αποτελεί μόνο ζήτημα συμμόρφωσης, αλλά και στρατηγικό μοχλό ανάπτυξης, καθώς οι επιχειρήσεις που υιοθετούν τις αρχές τους αποκτούν πρόσβαση σε χρηματοδοτήσεις, νέες αγορές και συνεργασίες, ενισχύοντας την ανταγωνιστικότητά τους σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Η Ελλάδα έχει υιοθετήσει μια σειρά από εθνικές στρατηγικές και σχέδια δράσης που ευθυγραμμίζονται με τους στόχους του European Green Deal και των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs), καθορίζοντας το πλαίσιο για τη μετάβαση σε ένα πιο βιώσιμο, πράσινο και κυκλικό οικονομικό μοντέλο.

Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ)

Το ΕΣΕΚ (επικαιροποιημένο 2023) αποτελεί τον βασικό οδικό χάρτη της χώρας για την επίτευξη των στόχων απανθρακοποίησης και ενεργειακής μετάβασης. Κεντρικοί στόχοι είναι:

- 70% συμμετοχή των ΑΠΕ στην ηλεκτροπαραγωγή έως το 2030,
- μείωση εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 55% σε σχέση με το 1990,
- ανάπτυξη υποδομών για υπεράκτια αιολικά πάρκα και έξυπνα δίκτυα,
- προώθηση της ενεργειακής αποδοτικότητας σε κτήρια και βιομηχανία.

Το ΕΣΕΚ δημιουργεί σημαντικές ευκαιρίες για επενδύσεις σε πράσινες τεχνολογίες, σε συνδυασμό με την αξιοποίηση χρηματοδοτικών εργαλείων όπως το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και το ΕΣΠΑ 2021–2027.

Εθνικό Σχέδιο Κυκλικής Οικονομίας (ΕΣΚΟ)

Το ΕΣΚΟ (2018, με επικαιροποίηση 2021) θεσπίζει 56 δείκτες παρακολούθησης και προωθεί δράσεις για τη μείωση της κατανάλωσης πρώτων υλών και την επαναχρησιμοποίηση προϊόντων. Οι κύριοι στόχοι περιλαμβάνουν:

- μείωση της ταφής απορριμμάτων και αύξηση της ανακύκλωσης,
- ανάπτυξη αγορών δευτερογενών πρώτων υλών,
- προώθηση επιχειρηματικών μοντέλων repair, reuse και upcycling.

Το σχέδιο συνδέεται με τις προτεραιότητες της RIS3, ενισχύοντας την καινοτομία και δημιουργώντας προϋποθέσεις για ανάπτυξη start-ups που δραστηριοποιούνται στην ανακύκλωση και την πράσινη βιομηχανία.

Εθνική Στρατηγική για τη Γαλάζια Ανάπτυξη

Η Ελλάδα, αξιοποιώντας τη στρατηγική της ΕΕ για τη Γαλάζια Ανάπτυξη, έχει χαράξει ένα πλαίσιο πολιτικών που εστιάζει σε:

- την ενίσχυση των υδατοκαλλιεργειών με βιώσιμες μεθόδους παραγωγής,
- την προώθηση βιώσιμου θαλάσσιου τουρισμού και ειδικών μορφών (καταδυτικός, ιστιοπλοϊκός, αγροτουριστικός),
- την ανάπτυξη υπεράκτιων ΑΠΕ και τεχνολογιών θαλάσσιας ενέργειας,
- την προστασία των θαλάσσιων οικοσυστημάτων και την αντιμετώπιση της ρύπανσης από πλαστικά.

Η υλοποίηση της στρατηγικής υποστηρίζεται από χρηματοδοτικά προγράμματα όπως το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας (EMFAF), ενώ δημιουργεί σημαντικές ευκαιρίες για τοπική ανάπτυξη και πράσινες θέσεις εργασίας στις παράκτιες περιοχές.

Οι εθνικές αυτές στρατηγικές συνδέονται μεταξύ τους και λειτουργούν συμπληρωματικά, δημιουργώντας ένα συνεκτικό πλαίσιο που ενισχύει την επιχειρηματικότητα, την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας, με σεβασμό στο περιβάλλον και τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης.

5.2. ΕΘΝΙΚΑ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ

Η επιτυχής υλοποίηση δράσεων που σχετίζονται με την Κυκλική, την Πράσινη και τη Γαλάζια Οικονομία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την αξιοποίηση των διαθέσιμων εθνικών και ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών εργαλείων, τα οποία στηρίζουν επενδύσεις σε βιώσιμες και καινοτομικές επιχειρηματικές πρωτοβουλίες.

Η δημιουργία συνεργειών και δικτύων πράσινης επιχειρηματικότητας αποτελεί βασική προϋπόθεση αξιοποίησης χρηματοδοτικών εργαλείων. Η **1η Διεθνής Έκθεση Κυκλικής Οικονομίας "Forward Green"** (Θεσσαλονίκη, 2023) συγκέντρωσε **138 εκθέτες και περισσότερες από 270 B2B συναντήσεις**, αποδεικνύοντας τη δυναμική για ανάπτυξη συνεργασιών και προσέλκυση επενδύσεων σε πράσινα προϊόντα και υπηρεσίες (*Forward Green Report, 2023*). Τέτοιες εκδηλώσεις μπορούν να λειτουργήσουν συμπληρωματικά προς τα προγράμματα **Horizon Europe** και **InvestEU**, προσφέροντας δίκτυα επαφών και διεθνή προβολή.

Πέρα από τα διεθνή χρηματοδοτικά εργαλεία, σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν και τα εθνικά και ευρωπαϊκά προγράμματα, τα οποία παρέχουν στοχευμένη υποστήριξη για επενδύσεις σε πράσινες και κυκλικές δράσεις. Ενδεικτικά:

Εθνικά Προγράμματα Χρηματοδότησης

- ΕΣΠΑ 2021–2027: Περιλαμβάνει θεματικά προγράμματα και Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα που χρηματοδοτούν έργα σε τομείς όπως η πράσινη επιχειρηματικότητα, η ενεργειακή αναβάθμιση, η διαχείριση αποβλήτων, η καινοτομία και οι νέες τεχνολογίες.
- Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (Ελλάδα 2.0): Προβλέπει σημαντικά κονδύλια για την ενεργειακή μετάβαση, τις ΑΠΕ, τα έργα κυκλικής οικονομίας και τις πράσινες υποδομές.
- Αναπτυξιακός Νόμος 4887/2022: Προσφέρει φορολογικά κίνητρα και επιδοτήσεις για επενδύσεις σε πράσινες τεχνολογίες, περιβαλλοντικά υπεύθυνες παραγωγικές διαδικασίες και καινοτομικές επιχειρηματικές δραστηριότητες.

- **Ευρωπαϊκά Προγράμματα Χρηματοδότησης**

- Horizon Europe: Χρηματοδοτεί ερευνητικά και καινοτομικά έργα στους τομείς της πράσινης ενέργειας, της βιώσιμης γεωργίας, της κυκλικής οικονομίας και της μπλε βιοτεχνολογίας.
- LIFE Programme: Ενισχύει έργα που αφορούν τη διαχείριση φυσικών πόρων, την προστασία της βιοποικιλότητας και την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.
- InvestEU: Στηρίζει επενδύσεις σε βιώσιμες υποδομές, πράσινες τεχνολογίες και καινοτομικές επιχειρήσεις, με έμφαση στις ΜμΕ.

- EMFAF (European Maritime, Fisheries and Aquaculture Fund): Χρηματοδοτεί δράσεις που σχετίζονται με τη Γαλάζια Οικονομία, όπως βιώσιμες υδατοκαλλιέργειες, πράσινο θαλάσσιο τουρισμό και τεχνολογίες θαλάσσιας ενέργειας.

Η αξιοποίηση των προγραμμάτων αυτών δεν αποτελεί μόνο πηγή χρηματοδότησης, αλλά και στρατηγικό εργαλείο ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, καθώς οι φορείς που εντάσσονται σε τέτοιες δράσεις αποκτούν πρόσβαση σε δίκτυα συνεργασιών, νέες αγορές και τεχνογνωσία.

6. KPIS, ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟ ΑΠΟΤΥΠΩΜΑ

Η επιλογή και η συστηματική παρακολούθηση των Key Performance Indicators (KPIs) – ποσοτικών και ποιοτικών δεικτών που μετρούν την επίδοση ως προς συγκεκριμένους στόχους – αποτελεί βασικό εργαλείο για την αξιολόγηση της βιωσιμότητας και της αποτελεσματικότητας καινοτομικών επιχειρηματικών πρωτοβουλιών στους τομείς της Κυκλικής, Πράσινης και Γαλάζιας Οικονομίας.

Τα KPIs αποτυπώνουν οικονομικά αποτελέσματα (π.χ. όγκοι παραγωγής, ποσοστά εξαγωγών, δημιουργία νέων προϊόντων), κοινωνικό αποτύπωμα (π.χ. αριθμός νέων θέσεων εργασίας, συμμετοχή ευάλωτων ομάδων, δράσεις κατάρτισης) και περιβαλλοντικό αντίκτυπο (π.χ. μείωση εκπομπών CO_2, περιορισμός απορριμμάτων, αποκατάσταση φυσικών πόρων). Η παρουσίαση μετρήσιμων στοιχείων ενισχύει τη διαφάνεια, τη διάχυση καλών πρακτικών σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο και την κατανόηση της πραγματικής προστιθέμενης αξίας, ενώ συνιστάται να συνοδεύεται από εικόνες ή infographics για την οπτική αποτύπωση των αποτελεσμάτων.

Σχήμα 5: *Οπτική απεικόνιση δεικτών απόδοσης (KPIs) και θετικού κοινωνικού και περιβαλλοντικού αντίκτυπου σε καινοτομικές επιχειρηματικές πρωτοβουλίες.*

Η εφαρμογή δράσεων κυκλικής και πράσινης οικονομίας στα νησιά έχει πολλαπλά κοινωνικά και περιβαλλοντικά οφέλη. Σύμφωνα με το Εδαφικό Σχέδιο Νησιών (2023), οι πρωτοβουλίες έξυπνης διαχείρισης αποβλήτων μπορούν να μειώσουν κατά 30% τον όγκο των απορριμμάτων που καταλήγουν σε ΧΥΤΑ, ενώ δημιουργούν έως και 20 νέες θέσεις εργασίας ανά νησιωτική κοινότητα για δραστηριότητες συλλογής, διαλογής και κομποστοποίησης. Παράλληλα, η χρήση έξυπνων υδρομετρητών και η βελτιστοποίηση της διαχείρισης νερού μειώνει την κατανάλωση κατά 25% ετησίως, ενισχύοντας τη βιωσιμότητα των τοπικών οικοσυστημάτων.

Αντίστοιχα, και σε άλλους τομείς της κυκλικής, πράσινης και γαλάζιας οικονομίας, οι καλές πρακτικές αποτυπώνουν μετρήσιμα κοινωνικά και περιβαλλοντικά αποτελέσματα. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι τα εξής:

Κυκλική Οικονομία – Παράδειγμα: BlueCycle (Ελλάδα)

Η BlueCycle αποτελεί πρότυπο πρωτοβουλίας στον τομέα της κυκλικής οικονομίας, καθώς ετησίως συλλέγει και επεξεργάζεται περίπου **300 τόνους θαλάσσιων πλαστικών απορριμμάτων**, συμβάλλοντας σε **80% μείωση** της απόρριψης πλαστικών διχτυών στις χωματερές. Μέσα από συνεργασίες με βιομηχανίες design, παράγονται **δέκα νέα προϊόντα** από ανακυκλωμένες πρώτες ύλες, προσφέροντας λύσεις υψηλής προστιθέμενης αξίας.

Σε κοινωνικό επίπεδο, η δράση της έχει οδηγήσει στη δημιουργία **15 νέων θέσεων εργασίας** σε τοπικές κοινότητες και σε συνεργασία με αλιείς, ενώ παράλληλα υλοποιούνται εκπαιδευτικά προγράμματα περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης σε σχολεία και τοπικούς φορείς. Το περιβαλλοντικό αποτύπωμα είναι εξίσου σημαντικό, καθώς συμβάλλει στη **μείωση της θαλάσσιας ρύπανσης στο Αιγαίο και στο Ιόνιο** και στη **μείωση εκπομπών CO_2** μέσω της επαναχρησιμοποίησης πλαστικών αντί της παραγωγής νέων.

Πράσινη Οικονομία – Παράδειγμα: BioG3D (Ελλάδα)

Η BioG3D αξιοποιεί την τεχνολογία 3D printing για την παραγωγή **βιοδιασπώμενων προϊόντων**, μειώνοντας κατά περίπου **50% την κατανάλωση πλαστικού** σε σύγκριση με τις παραδοσιακές μεθόδους. Έχει ήδη αναπτύξει **πέντε νέα προϊόντα** για βιομηχανική και καταναλωτική χρήση, συμβάλλοντας στη μείωση των πλαστικών απορριμμάτων που καταλήγουν σε χώρους υγειονομικής ταφής.

Σε κοινωνικό επίπεδο, η συνεργασία της με πανεπιστημιακά εργαστήρια και νέους ερευνητές ενισχύει την απασχόληση επιστημόνων και τη μεταφορά τεχνογνωσίας, δημιουργώντας ένα δίκτυο καινοτομίας που στηρίζει την ελληνική βιομηχανία πράσινων τεχνολογιών.

Γαλάζια Οικονομία – Παράδειγμα: Υδατοκαλλιέργειες Νηρέας (Ελλάδα)

Η εταιρεία Νηρέας συνδυάζει τη βιώσιμη παραγωγή με την εξωστρέφεια, έχοντας λάβει την πιστοποίηση **Friend of the Sea**. Μέσω βελτιωμένων μεθόδων διαχείρισης έχει επιτύχει **20% μείωση της χρήσης αντιβιοτικών**, ενώ **το 70% της παραγωγής εξάγεται** σε ευρωπαϊκές αγορές, ενισχύοντας τη διεθνή παρουσία του κλάδου.

Το κοινωνικό της αποτύπωμα είναι ιδιαίτερα σημαντικό, με τη δημιουργία **περισσότερων από 1.000 θέσεων εργασίας** σε παράκτιες περιοχές, συμβάλλοντας στην ενίσχυση της τοπικής οικονομίας. Παράλληλα, η χρήση **βιολογικών φίλτρων και νέων τύπων ιχθυοτροφών** έχει μειώσει αισθητά τη ρύπανση στις περιοχές καλλιέργειας.

Συγκεκριμένα, η γαλάζια ανάπτυξη έχει και σημαντικό κοινωνικό αντίκτυπο, ιδίως στην απασχόληση σε παράκτιες και νησιωτικές περιοχές. Η Στρατηγική για τη Γαλάζια Ανάπτυξη 2018-2024 προβλέπει μέτρα για την προώθηση της απασχόλησης ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, όπως προγράμματα mentoring, κατάρτισης και ενίσχυσης νέων επιχειρηματιών στον παράκτιο τουρισμό και τις υδατοκαλλιέργειες. Παράλληλα, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, πρωτοβουλίες όπως το NEETs on Board στοχεύουν στην ένταξη νέων που βρίσκονται εκτός εκπαίδευσης και εργασίας σε δραστηριότητες της γαλάζιας οικονομίας.

6.1. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟ ΑΠΟΤΥΠΩΜΑ

Το περιβαλλοντικό αποτύπωμα των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων στους τομείς της Κυκλικής, της Πράσινης και της Γαλάζιας Οικονομίας αποτελεί βασικό δείκτη της συμβολής τους στη βιώσιμη ανάπτυξη και στην επίτευξη των στόχων της κλιματικής ουδετερότητας. Οι δράσεις που υλοποιούνται στους τρεις αυτούς τομείς επιφέρουν μετρήσιμα θετικά αποτελέσματα, τα οποία αποτυπώνονται σε τέσσερις κύριες διαστάσεις:

1. **Μείωση εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου**

Η υιοθέτηση πρακτικών επαναχρησιμοποίησης υλικών, η υποκατάσταση πρώτων υλών με ανακυκλωμένα υλικά και η χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας οδηγούν σε σημαντική μείωση εκπομπών CO_2. Ενδεικτικά, η αξιοποίηση θαλάσσιων πλαστικών απορριμμάτων από το πρόγραμμα BlueCycle συμβάλλει στη μείωση των εκπομπών από την παραγωγή νέων πλαστικών, ενώ τα προγραμματισμένα υπεράκτια αιολικά πάρκα στην Ελλάδα εκτιμάται ότι θα μειώσουν κατά περίπου 3 εκατομμύρια τόνους CO_2 ετησίως τις εκπομπές στο ενεργειακό σύστημα.

2. **Περιορισμός αποβλήτων και ορθολογική διαχείριση πόρων**

Στον τομέα της κυκλικής οικονομίας, επιχειρήσεις όπως οι 3Quarters και οι Salty Bags συμβάλλουν στη μείωση των αποβλήτων μέσω της επαναχρησιμοποίησης υφασμάτων και υλικών, ενώ το BlueCycle έχει πετύχει μείωση πλαστικών απορριμμάτων στις χωματερές κατά περίπου 80% μέσω ανακύκλωσης και upcycling. Στον τομέα της πράσινης οικονομίας, η BioG3D καταγράφει μείωση κατά 50% της κατανάλωσης πλαστικού χάρη στη χρήση βιοδιασπώμενων υλικών και 3D printing.

3. **Προστασία υδάτινων οικοσυστημάτων και βιοποικιλότητας**

Στη γαλάζια οικονομία, η βιώσιμη διαχείριση των θαλάσσιων πόρων έχει κομβική σημασία. Οι υδατοκαλλιέργειες Νηρέας εφαρμόζουν βελτιωμένες μεθόδους παραγωγής, μειώνοντας τη χρήση αντιβιοτικών κατά 20% και περιορίζοντας τις επιπτώσεις στα θαλάσσια οικοσυστήματα. Παράλληλα, δράσεις καθαρισμού θαλασσών και συλλογής απορριμμάτων, όπως αυτές που υλοποιούνται από οργανισμούς κυκλικής οικονομίας, συμβάλλουν στη διατήρηση της θαλάσσιας βιοποικιλότητας.

4. **Προώθηση πράσινων καταναλωτικών συνηθειών**

Τα zero waste καταστήματα και οι πλατφόρμες ανταλλαγής προϊόντων ενθαρρύνουν τη μείωση της κατανάλωσης συσκευασιών μιας χρήσης και την παράταση του κύκλου ζωής των προϊόντων. Οι πρακτικές αυτές όχι μόνο μειώνουν τον όγκο αποβλήτων αλλά και ευαισθητοποιούν τους καταναλωτές σε πιο υπεύθυνες επιλογές.

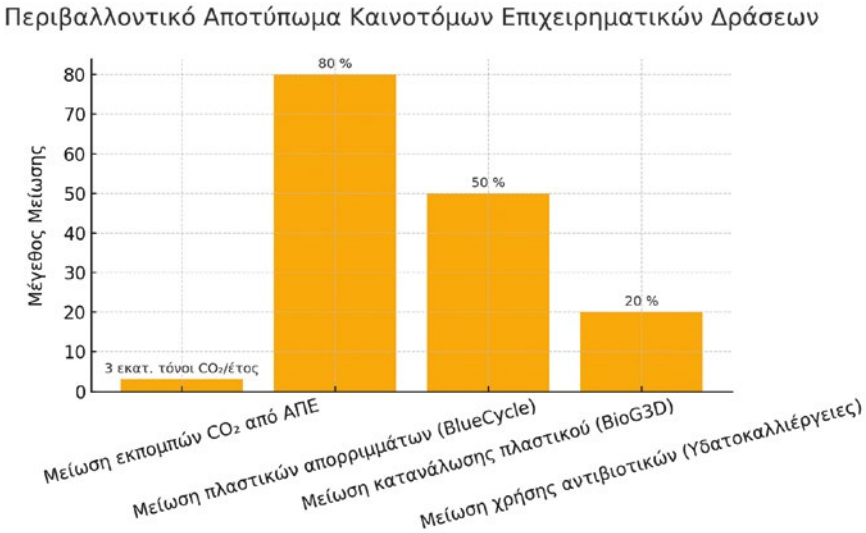

Σχήμα 6: *Συνοπτική απεικόνιση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος καινοτομικών δράσεων στους τρεις βασικούς τομείς επιχειρηματικότητας.*

Συνολικά, το περιβαλλοντικό αποτύπωμα των επιχειρηματικών πρακτικών που εντάσσονται στους τρεις αυτούς τομείς είναι σαφώς θετικό, καθώς συμβάλλουν στη μείωση εκπομπών, στη βελτίωση της ποιότητας των θαλάσσιων και χερσαίων οικοσυστημάτων, στη μείωση της κατανάλωσης πρώτων υλών και στην ενίσχυση της περιβαλλοντικής συνείδησης των πολιτών και των επιχειρήσεων. Η συστηματική παρακολούθηση και καταγραφή των δεικτών αυτών (KPIs) είναι καθοριστική για την αξιολόγηση της προόδου προς τους στόχους του European Green Deal και της κλιματικής ουδετερότητας έως το 2050.

6.2. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΑΠΟΤΥΠΩΜΑ

Η **Κυκλική Οικονομία**, η **Πράσινη Ανάπτυξη** και η **Γαλάζια Οικονομία** δεν συμβάλλουν μόνο στην προστασία του περιβάλλοντος, αλλά έχουν και ισχυρό **κοινωνικό αντίκτυπο**, βελτιώνοντας την ποιότητα ζωής, δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας και ενισχύοντας την κοινωνική συνοχή.

1. **Δημιουργία βιώσιμων θέσεων εργασίας και ανάπτυξη δεξιοτήτων** Οι νέοι τομείς της βιώσιμης ανάπτυξης έχουν υψηλή ζήτηση για εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό, δημιουργώντας **πράσινες και γαλάζιες θέσεις εργασίας** που συνδυάζουν τεχνογνωσία και καινοτομία. Στην ΕΕ, η γαλάζια οικονομία απασχολεί ήδη **5,4 εκατ. εργαζόμενους**, ενώ η πράσινη οικονομία συμβάλλει με πάνω από **6,7 εκατ. FTE θέσεις εργασίας**. Στην Ελλάδα, εκτιμάται ότι η πλήρης υιοθέτηση κυκλικών πρακτικών μπορεί να δημιουργήσει **15.000–20.000 νέες θέσεις εργασίας** σε τομείς όπως η διαχείριση αποβλήτων, οι επισκευές και οι υδατοκαλλιέργειες. Παράλληλα, οι συγκεκριμένοι τομείς ευνοούν την ανάπτυξη νέων δεξιοτήτων και την κατάρτιση εργατικού δυναμικού σε αντικείμενα υψηλής προστιθέμενης αξίας.
2. **Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και ένταξη ευάλωτων ομάδων** Πολλές δράσεις στους τρεις αυτούς τομείς συνδέονται με κοινωνικές επιχειρήσεις και πρωτοβουλίες που στοχεύουν στην ένταξη ευάλωτων ομάδων. Εργαστήρια επισκευής, ανακύκλωσης ή upcycling συχνά απασχολούν άτομα από ευάλωτες κοινωνικές κατηγορίες (π.χ. άνεργους νέους, άτομα ΑμεΑ, γυναίκες σε απομακρυσμένες περιοχές), προωθώντας την κοινωνική επιχειρηματικότητα.

3. **Βελτίωση ποιότητας ζωής και τοπικής ανάπτυξης** Η ανάπτυξη τοπικών πράσινων και γαλάζιων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών συμβάλλει στη διαφοροποίηση των τοπικών οικονομιών, ιδίως σε νησιωτικές και παράκτιες περιοχές. Η ενίσχυση του παράκτιου και θαλάσσιου τουρισμού, για παράδειγμα, αυξάνει το εισόδημα τοπικών κοινωνιών και δημιουργεί νέες μορφές δραστηριότητας όπως ο αγροτουρισμός και ο θαλάσσιος πολιτιστικός τουρισμός.
4. **Ενίσχυση της περιβαλλοντικής συνείδησης και της υπεύθυνης κατανάλωσης** Η διάδοση των αρχών της κυκλικής και πράσινης οικονομίας ενθαρρύνει τους πολίτες να υιοθετούν πιο υπεύθυνες καταναλωτικές συνήθειες (π.χ. επαναχρησιμοποίηση, περιορισμός πλαστικών, προτίμηση σε τοπικά και βιώσιμα προϊόντα), διαμορφώνοντας μακροπρόθεσμα ένα **κοινωνικά υπεύθυνο καταναλωτικό πρότυπο**.

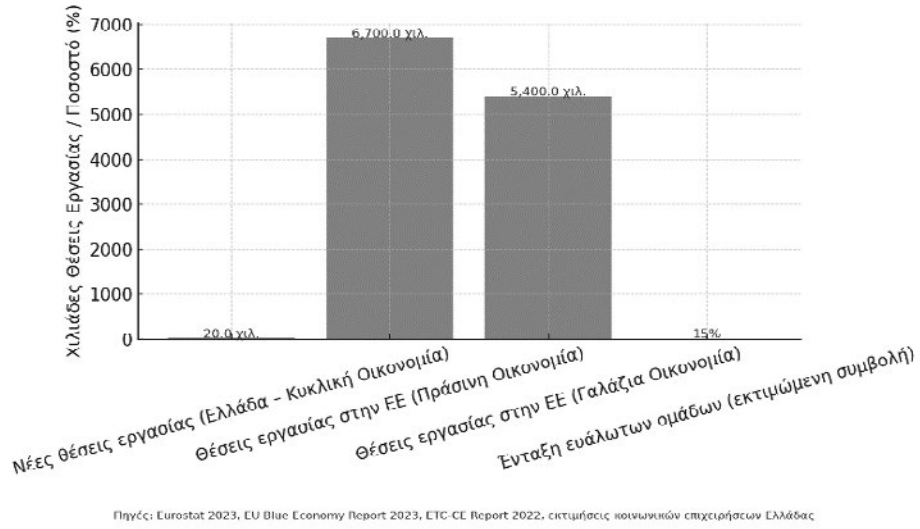

Σχήμα 7: *Κοινωνικό Αποτύπωμα Καινοτομικών Τομέων Βιώσιμης Ανάπτυξης (Πηγές: Eurostat 2023, EU Blue Economy Report 2023, ETC-CE Report 2022)*

Συνολικά, το κοινωνικό αποτύπωμα αυτών των καινοτομικών τομέων συνδέεται με την **ενδυνάμωση των τοπικών κοινωνιών, την κοινωνική ένταξη και τη δημιουργία ποιοτικής απασχόλησης**, συμβάλλοντας ταυτόχρονα στη διαμόρφωση ενός **βιώσιμου και δίκαιου κοινωνικού μοντέλου ανάπτυξης**.

Κοινωνικά Οφέλη για Ευάλωτες Ομάδες

Η ανάπτυξη της Κυκλικής Οικονομίας, της Πράσινης Ανάπτυξης και της Γαλάζιας Οικονομίας συνδέεται άμεσα με την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, καθώς δημιουργεί ευκαιρίες ένταξης για ευάλωτες κοινωνικές ομάδες.

Στον τομέα της Κυκλικής Οικονομίας, πολλές κοινωνικές επιχειρήσεις και εργαστήρια επισκευής ή ανακατασκευής συσκευών απασχολούν μακροχρόνια ανέργους, νέους χωρίς επαγγελματική εμπειρία, γυναίκες σε απομακρυσμένες περιοχές και άτομα με αναπηρία (ΑμεΑ). Οι τομείς αυτοί απαιτούν κυρίως χειρονακτικές δεξιότητες και βασική τεχνική κατάρτιση, γεγονός που καθιστά την ένταξη αυτών των ομάδων πιο εφικτή.

Στην Πράσινη Ανάπτυξη, έργα που σχετίζονται με την ενεργειακή αναβάθμιση κτιρίων, την ανακύ-

κλωση και τη διαχείριση αποβλήτων δίνουν έμφαση σε προγράμματα επανεκπαίδευσης ανέργων και στη δημιουργία τοπικών θέσεων εργασίας. Αντίστοιχα, στη Γαλάζια Οικονομία, ο παράκτιος και θαλάσσιος τουρισμός ενισχύει την απασχόληση γυναικών και νέων σε νησιωτικές και αγροτικές περιοχές, δημιουργώντας ευκαιρίες για τοπική ανάπτυξη και αυτοαπασχόληση.

Η κοινωνική διάσταση των τριών αυτών τομέων ενισχύεται από την ύπαρξη ευρωπαϊκών και εθνικών προγραμμάτων που επιδοτούν την πρόσληψη ατόμων από ευάλωτες ομάδες, ενισχύοντας την κοινωνική επιχειρηματικότητα και προωθώντας τη συμπερίληψη και τη μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων.

Σχήμα *8:*
Key Takeaways –
Κοινωνικά Οφέλη

- **Ένταξη ευάλωτων ομάδων:** Νέες ευκαιρίες απασχόλησης για μακροχρόνια ανέργους, ΑμεΑ, γυναίκες σε απομακρυσμένες περιοχές και νέους χωρίς εμπειρία, ιδίως σε κοινωνικές επιχειρήσεις και εργαστήρια επισκευής.
- **Τοπική ανάπτυξη & αυτοαπασχόληση**: Δημιουργία εισοδήματος και τοπικών θέσεων εργασίας σε αγροτικές και νησιωτικές περιοχές μέσω παράκτιου τουρισμού, αγροτουρισμού και πράσινων έργων.
- **Κατάρτιση & δεξιότητες:** Επανεκπαίδευση ανέργων και ανάπτυξη νέων δεξιοτήτων σε πράσινες και κυκλικές τεχνολογίες, ενισχύοντας τη συμμετοχή στην αγορά εργασίας και τη μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων.

7. ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η μελλοντική πορεία της **Κυκλικής**, της **Πράσινης** και της **Γαλάζιας Οικονομίας** αναμένεται να καθοριστεί από την ενίσχυση καινοτομικών τεχνολογιών, τις ευρωπαϊκές πολιτικές χρηματοδότησης και την αυξανόμενη ζήτηση για βιώσιμα προϊόντα και υπηρεσίες. Οι βασικές τάσεις που διαμορφώνουν το νέο επιχειρηματικό τοπίο παρουσιάζονται συνοπτικά:

Τεχνητή Νοημοσύνη και Αυτοματισμοί στη Γαλάζια Οικονομία

Η **Τεχνητή Νοημοσύνη (AI)** και οι αυτοματισμοί αποτελούν κρίσιμους παράγοντες εκσυγχρονισμού των θαλάσσιων δραστηριοτήτων. Σύμφωνα με την **Ευρωπαϊκή Επιτροπή (EU Blue Economy Report 2023)**, οι ψηφιακές τεχνολογίες μπορούν να αυξήσουν την αποδοτικότητα των λιμανιών κατά **15-25%**, μειώνοντας παράλληλα τις εκπομπές CO_2 μέσω βελτιστοποίησης των δρομολογίων πλοίων. Παράλληλα, πλατφόρμες ανάλυσης δεδομένων με χρήση AI χρησιμοποιούνται ήδη για την **παρακολούθηση της βιοποικιλότητας** και την **πρόβλεψη αλιευτικών αποθεμάτων**, συμβάλλοντας σε πιο βιώσιμη εκμετάλλευση των θαλάσσιων πόρων (European Maritime Forum).

Η ενσωμάτωση **Τεχνητής Νοημοσύνης (AI)**, **Machine Learning** και **IoT (Internet of Things)**

στους τρεις τομείς αποτελεί στρατηγική προτεραιότητα:

- Στη **Γαλάζια Οικονομία**, οι τεχνολογίες AI επιτρέπουν την **πρόβλεψη αλιευτικών αποθεμάτων** και την **παρακολούθηση της θαλάσσιας βιοποικιλότητας**, ενισχύοντας τη βιώσιμη διαχείριση των θαλάσσιων πόρων. Επίσης, οι αυτοματισμοί σε λιμάνια μπορούν να μειώσουν το λειτουργικό κόστος κατά **15-25%** (EU Blue Economy Report 2023).
- Στην **Πράσινη Ανάπτυξη**, τα έξυπνα δίκτυα (smart grids) και η ανάλυση δεδομένων σε πραγματικό χρόνο θα βελτιώσουν την αποδοτικότητα στην κατανάλωση ενέργειας, διευκολύνοντας την επίτευξη των στόχων του **ΕΣΕΚ 2030**.
- Στην **Κυκλική Οικονομία**, η χρήση ψηφιακών πλατφορμών για **ιχνηλασιμότητα προϊόντων μέσω blockchain** θα ενισχύσει τη διαφάνεια στην αλυσίδα αξίας και θα προωθήσει την υπεύθυνη κατανάλωση.

Οι μελλοντικές προοπτικές της γαλάζιας ανάπτυξης συνδέονται με την υιοθέτηση νέων τεχνολογιών. Η Στρατηγική για τη Γαλάζια Ανάπτυξη 2018-2024 προβλέπει την ανάπτυξη Blue Growth Digital Innovation Hubs και Living Labs για την προώθηση της καινοτομίας, ενώ σε ευρωπαϊκό επίπεδο εξετάζεται η χρήση Τεχνητής Νοημοσύνης (AI) για τη θαλάσσια βιοτεχνολογία, την πρόβλεψη αλιευτικών αποθεμάτων και την παρακολούθηση της βιοποικιλότητας. Αυτές οι εξελίξεις αναμένεται να δημιουργήσουν νέες θέσεις εργασίας υψηλής εξειδίκευσης και να ενισχύσουν την ανταγωνιστικότητα του κλάδου.

Πράσινα Πιστοποιητικά ESG και Βιώσιμη Χρηματοδότηση ΜμΕ

Η υιοθέτηση πρακτικών **ESG (Environmental, Social & Governance)** αναμένεται να γίνει βασική προϋπόθεση χρηματοδότησης, ακόμη και για τις **μικρομεσαίες επιχειρήσεις**. Σύμφωνα με την **Έκθεση της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (EIB, 2024)**, οι επιχειρήσεις με πιστοποιημένα ESG πρότυπα έχουν **30% περισσότερες πιθανότητες πρόσβασης σε επενδυτικά κεφάλαια** και αυξημένες εξαγωγικές δυνατότητες. Για την Ελλάδα, αυτό συνεπάγεται ενίσχυση της εξωστρέφειας σε τομείς όπως οι πράσινες κατασκευές, οι ΑΠΕ και οι βιώσιμες τουριστικές υποδομές.

Βιοτεχνολογία και Νέα Βιώσιμα Υλικά στην Κυκλική Οικονομία

Παράλληλα με τις χρηματοδοτικές τάσεις, οι τεχνολογικές καινοτομίες διαμορφώνουν νέες αγορές. Η **βιοτεχνολογία** και οι **καινοτομίες σε ανακυκλωμένα και βιοδιασπώμενα υλικά** δημιουργούν νέες αγορές και ευκαιρίες start-ups. Το **European Circular Economy Action Plan (2020)** εκτιμά ότι η ευρεία χρήση ανακυκλωμένων υλικών σε κλάδους όπως τα κατασκευαστικά υλικά και τα προϊόντα μόδας μπορεί να μειώσει τις εκπομπές CO_2 κατά **39% έως το 2030**. Στην Ελλάδα, start-ups που επενδύουν σε **upcycling** (π.χ. παραγωγή αξεσουάρ από ανακυκλωμένα πλαστικά ή ελαστικά) προσελκύουν ήδη διεθνή επενδυτικά κεφάλαια, όπως καταγράφει το **Hellenic Development Bank (2023)**.

Ψηφιακές Πλατφόρμες και Sharing Economy

Η ψηφιακή μετάβαση αλλάζει και τα καταναλωτικά πρότυπα, με τη sharing economy να αποκτά ιδιαίτερη σημασία. Η ανάπτυξη **ψηφιακών πλατφορμών ανταλλαγής, ενοικίασης και παρακολούθησης του αποτυπώματος άνθρακα** (carbon footprint tracking) θα αποτελέσει βασικό εργαλείο για καταναλωτές και επιχειρήσεις. Μελέτη του **OECD (2024)** για τη sharing economy δείχνει ότι η χρήση τέτοιων πλατφορμών μπορεί να μειώσει την ανάγκη παραγωγής νέων προϊόντων κατά **15-20%**, ενισχύοντας παράλληλα την ευαισθητοποίηση των καταναλωτών για υπεύθυνες επιλογές.

Στρατηγική Σημασία για την Ελλάδα

Η έγκαιρη προσαρμογή των ελληνικών επιχειρήσεων σε αυτές τις τάσεις είναι κρίσιμη για:

- **Την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας**, με αξιοποίηση ευρωπαϊκών χρηματοδοτήσεων (π.χ. Horizon Europe, InvestEU, ΕΣΠΑ 2021-2027).
- **Τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας υψηλής εξειδίκευσης**, ιδίως για νέους επιστήμονες.
- **Την προώθηση της κοινωνικής συνοχής**, μέσω της ενίσχυσης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και της ένταξης ευάλωτων ομάδων σε πράσινες και κυκλικές δραστηριότητες.

Η υιοθέτηση αυτών των πρακτικών μπορεί να καταστήσει την Ελλάδα **πρότυπο βιώσιμης ανάπτυξης στη ΝΑ Ευρώπη**, εφόσον συνδυαστεί με **στοχευμένες επενδύσεις, κατάρτιση ανθρώπινου δυναμικού και ευρεία διάχυση της τεχνολογίας**.

Η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (ILO) προβλέπει ότι η πλήρης υιοθέτηση κυκλικών πρακτικών μπορεί να δημιουργήσει **έως και 100 εκατομμύρια νέες θέσεις εργασίας παγκοσμίως μέχρι το 2030**. Παράλληλα, το *WCEF 2025* επισημαίνει την ανάγκη για **πράσινα πιστοποιητικά ESG** και για αξιοποίηση χρηματοδοτικών εργαλείων, όπως τα **πράσινα ομόλογα** και το **blended finance**, ώστε οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις να αποκτήσουν πρόσβαση σε ευρωπαϊκά και διεθνή κεφάλαια.

Ολες οι παραπάνω τάσεις συγκλίνουν σε ένα νέο οικονομικό μοντέλο, όπου η μετάβαση από τα γραμμικά στα αναγεννητικά οικονομικά μοντέλα συνιστά βασικό πυλώνα για τη μελλοντική ανάπτυξη των πράσινων και κυκλικών επιχειρηματικών πρακτικών. Σύμφωνα με την Έκθεση του Παγκόσμιου Φόρουμ Κυκλικής Οικονομίας (*WCEF 2025 Summary Report*), οι επιχειρήσεις που ενσωματώνουν **κυκλικό σχεδιασμό** και **λύσεις βασισμένες στη φύση (nature-based solutions)** αναμένεται να αυξήσουν κατά 30% την αποδοτικότητα των πόρων τους έως το 2030. Η προώθηση αυτών των πρακτικών δεν συμβάλλει μόνο στην προστασία του περιβάλλοντος, αλλά δημιουργεί και νέες αγορές για προϊόντα και υπηρεσίες υψηλής προστιθέμενης αξίας.

8. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

1. Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2019). *Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία*. Βρυξέλλες. COM(2019) 640 final. Διαθέσιμο στο: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A52019DC0640
2. Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ). (2015). *Μετασχηματίζοντας τον κόσμο μας: Η Ατζέντα 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη*. Διαθέσιμο στο: https://sdgs.un.org/2030agenda
3. Γενική Γραμματεία Έρευνας και Καινοτομίας. (2023). *Εθνική Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης – RIS3 2021–2027*. Διαθέσιμο στο: https://gsri.gov.gr/el/ris3
4. Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2015). *Closing the loop – An EU action plan for the Circular Economy*. Brussels, 2.12.2015, COM(2015) 614 final. Διαθέσιμο στο: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52015DC0614
5. OECD. (2024). *OECD Employment Outlook 2024: The Net Zero Transition and the Labour Market*. OECD Publishing.
6. Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας. (2019). *Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ)*. Αθήνα: ΥΠΕΝ. Διαθέσιμο στο: https://ypen.gov.gr
7. European Commission. (2016). *EntreComp: The Entrepreneurship Competence Framework*. Publications Office of the European Union.
8. ΕΟΠΠΕΠ. (2025). *Εθνική Πύλη Διά Βίου Συμβουλευτικής Σταδιοδρομίας*. Διαθέσιμο στο: https://eoppep.gr/sepp/
9. ΕΟΠΠΕΠ. (2025). *Υλικό Συμβουλευτικής Επιχειρηματικότητας* (π.χ. *epixeirimatikotita_askiseis.pdf*, *epixeirimatikotita_theoria.pdf*).
10. European Commission. (2023). *The EU Blue Economy Report 2023*. Publications Office of the European Union.
11. Eurocities. (2023). *EU Circular Economy Action Plan*. Brussels.
12. European Topic Centre on Circular Economy and Resource Use (ETC-CE). (2022). *Report on Circular Economy*.
13. Deloitte. (2022). *Greening Your Organisation Toolkit*. Brussels.
14. TAG. (2022). *Skills for the Green Economy*. European Training Foundation.
15. NextMSC. (2023). *Global Circular Economy Market Report*. NextMSC Research.
16. Kings Research. (2023). *Circular Economy Market Trends*. Kings Research.
17. The Guardian. (2025). *Global circularity metrics*. London.

9. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι: ΧΡΗΣΙΜΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΠΗΓΕΣ

9.1. ΟΔΗΓΟΙ, INFOGRAPHICS, ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ, ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΣΤΗΡΙΞΗΣ

Η αξιοποίηση επίσημων οδηγών, διαδικτυακών εργαλείων και δικτύων υποστήριξης είναι καθοριστική για τη μετάβαση σε πράσινα και κυκλικά επιχειρηματικά μοντέλα. Ο **Οδηγός Κυκλικής Οικονομίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής** (*Circular Economy Action Plan*) παρέχει πρακτικές κατευθύνσεις για την ενσωμάτωση κυκλικών διαδικασιών στην παραγωγή, ενώ το **Εγχειρίδιο European Green Deal** παρουσιάζει τις στρατηγικές προτεραιότητες και τις διαθέσιμες ευρωπαϊκές προσκλήσεις. Η **πύλη Funding & Tenders Portal** αποτελεί το βασικό σημείο ενημέρωσης για χρηματοδοτήσεις από προγράμματα όπως το *Horizon Europe*, το *LIFE* και το *EMFAF*, ενώ η **Enterprise Europe Network** υποστηρίζει τη δικτύωση και την ανεύρεση συνεργατών για πράσινες και κυκλικές επιχειρήσεις. Επίσης, η **Circular Economy Stakeholder Platform** συγκεντρώνει καλές πρακτικές, οδηγούς και επιτυχημένα έργα, και τα **infographics του ΟΟΣΑ** παρέχουν στατιστικά στοιχεία για πράσινες επενδύσεις και θέσεις εργασίας. Στη γαλάζια οικονομία, το ετήσιο **Blue Economy Report** της Ευρωπαϊκής Επιτροπής παρέχει επικαιροποιημένα δεδομένα για απασχόληση και έσοδα.

Στην Ελλάδα, σημαντική πηγή πληροφόρησης αποτελεί η πρόσφατα επικαιροποιημένη Εθνική Πύλη Διά Βίου Συμβουλευτικής Σταδιοδρομίας του ΕΟΠΠΕΠ (ΕΟΠΠΕΠ, 2025), όπου παρέχονται πληροφορίες για τα επαγγέλματα και την αγορά εργασίας, καθώς και εξειδικευμένες ενότητες για την επιχειρηματικότητα (π.χ. Γαλάζια Οικονομία).

Εξίσου σημαντικοί ελληνικοί οργανισμοί παρέχουν τεχνική και χρηματοδοτική υποστήριξη παρατίθενται στη συνέχεια. Το **Κέντρο Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και Εξοικονόμησης (ΚΑΠΕ)** προσφέρει συμβουλευτικές υπηρεσίες για ενεργειακά έργα, ενώ η **Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα (HDB)** διαθέτει χρηματοδοτικά εργαλεία για πράσινες επενδύσεις και μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Ο **ΣΕΒ – Συμβούλιο για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (SEV BCS)** εκδίδει οδηγούς και μελέτες για τη βιώσιμη επιχειρηματικότητα, ενώ διεθνείς οργανισμοί, όπως ο **ΟΟΣΑ** και το **UNEP**, δημοσιεύουν τακτικά εκθέσεις και δείκτες για την πράσινη ανάπτυξη.

Ιδιαίτερη σημασία έχουν τα ελληνικά δίκτυα και clusters καινοτομίας που συνδέουν τις επιχειρήσεις με την έρευνα και τις αγορές. Το **CluBE – Cluster Βιοενέργειας και Περιβάλλοντος Δυτικής Μακεδονίας** υποστηρίζει επενδύσεις σε βιοενέργεια και κυκλικές λύσεις για την αγροδιατροφή, ενώ το **SEVE – GreenTech Forum** προωθεί τη συνεργασία μεταξύ ελληνικών και ξένων επιχειρήσεων στον τομέα της πράσινης τεχνολογίας. Τέλος, το **Blue Growth Piraeus** αποτελεί εμβληματικό δίκτυο υποστήριξης start-ups στη γαλάζια οικονομία, προσφέροντας mentoring, πρόσβαση σε επενδυτικά κεφάλαια και διασύνδεση με διεθνείς αγορές.

Επιπλέον, μπορούν να αξιοποιηθούν τα εργαλεία επιχειρηματικότητας που έχει αναπτύξει ο ΕΟΠΠΕΠ στο πλαίσιο της Εθνικής Πύλης Διά Βίου ΣυΕΠ, όπως το θεωρητικό υλικό (epixeirimatikotita_theoria.pdf) και οι ασκήσεις αυτοαξιολόγησης (epixeirimatikotita_askiseis.pdf), τα οποία υποστηρίζουν τη ΣυΕΠ και την ανάπτυξη επιχειρηματικών δεξιοτήτων.

Κύρια Εργαλεία με μια Ματιά (χρηστικός οδηγός για άμεση αναφορά)

Οδηγοί & Infographics

Circular Economy Action Plan

European Green Deal

OECD Green Growth Indicators

Blue Economy Report

Ιστοσελίδες & Βάσεις Δεδομένων

Funding & Tenders Portal

Enterprise Europe Network

Circular Economy Stakeholder Platform

Οργανισμοί & Δίκτυα

ΚΑΠΕ

HDB – Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα

SEV BCS – Συμβούλιο για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη

CluBE – Cluster Βιοενέργειας και Περιβάλλοντος

SEVE – GreenTech Forum

Blue Growth Piraeus

10. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ: ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ – ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ /CASE STUDIES

10.1. ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΗ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΚΑΛΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΑΝΑ ΠΕΔΙΟ

Η παρουσίαση επιτυχημένων παραδειγμάτων καλών πρακτικών αναδεικνύει τη δυναμική της βιώσιμης επιχειρηματικότητας και αποτελεί πηγή έμπνευσης για νέες πρωτοβουλίες στους τομείς της Κυκλικής, της Πράσινης και της Γαλάζιας Οικονομίας.

Κυκλική Οικονομία

Ελληνικά Παραδείγματα

- BlueCycle: Επεξεργάζεται θαλάσσια πλαστικά απορρίμματα (δίχτυα, σχοινιά) και τα μετατρέπει σε πρώτες ύλες για τη βιομηχανία και το design, προωθώντας την κυκλική χρήση υλικών. Η **BlueCycle** είναι μια πρωτοβουλία κυκλικής οικονομίας που δραστηριοποιείται στην επεξεργασία θαλάσσιων πλαστικών απορριμμάτων, κυρίως από απόβλητα αλιείας όπως πλαστικά δίχτυα, σχοινιά και σωλήνες. Από το 2018, έχει συλλέξει και επεξεργαστεί **πάνω από 300 τόνους πλαστικών απορριμμάτων ετησίως**, μετατρέποντάς τα σε πρώτες ύλες για τη βιομηχανία και τον κλάδο του design. Η εταιρεία συνεργάζεται με διεθνείς σχεδιαστές και βιομηχανίες πλαστικών, συμβάλλοντας στη μείωση της θαλάσσιας ρύπανσης και στην ενίσχυση της κυκλικής χρήσης υλικών (Πηγή: bluecycle.com).
- 3Quarters: Παράγει χειροποίητες τσάντες από ανακυκλωμένα τεντόπανα, συνδυάζοντας upcycling και δημιουργική βιομηχανία. Η **3Quarters** είναι ελληνική επιχείρηση με έδρα την Αθήνα που παράγει χειροποίητες τσάντες και αξεσουάρ από ανακυκλωμένα τεντόπανα. Το 95% των υλικών που χρησιμοποιεί προέρχεται από τέντες που διαφορετικά θα κατέληγαν σε χωματερές. Κάθε τσάντα είναι μοναδική, καθώς τα τεντόπανα διατηρούν τα αρχικά τους χρώματα και σχέδια, προωθώντας το upcycling στη δημιουργική βιομηχανία. Η 3Quarters εξάγει τα προϊόντα της σε περισσότερες από 15 χώρες και έχει διακριθεί σε διεθνείς εκθέσεις βιώσιμης μόδας (Πηγή: 3quarters.design).
- Salty Bags: Δημιουργεί αξεσουάρ από επαναχρησιμοποιημένα πανιά ιστιοπλοϊκών, ενισχύοντας την πράσινη επιχειρηματικότητα με τουριστικό χαρακτήρα. Η **Salty Bags**, με έδρα την Κέρκυρα, δημιουργεί χειροποίητες τσάντες και αξεσουάρ από επαναχρησιμοποιημένα πανιά ιστιοπλοϊκών. Κάθε προϊόν φέρει στοιχεία από την ιστορία του συγκεκριμένου πανιού (το όνομα του σκάφους, τον αριθμό νηολογίου), συνδέοντας την πράσινη επιχειρηματικότητα με τον τουρισμό και τη ναυτική παράδοση. Μέχρι σήμερα έχουν επαναχρησιμοποιηθεί **πάνω από 6.000 τετραγωνικά μέτρα πανιών**, μειώνοντας σημαντικά τα απόβλητα του ναυτικού τομέα (Πηγή: saltybag.com).
- Phee: Η εταιρεία **Phee** αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα ελληνικής επιχείρησης κυκλικής οικονομίας. Παράγει **αξεσουάρ και προϊόντα μόδας από ανακυκλωμένα πολυεστερικά υφάσματα και φύκια**, εισάγοντας το upcycling στη βιώσιμη βιομηχανία μόδας. Η εταιρεία έχει αναπτύξει συνεργασίες με μεγάλες αλυσίδες λιανικής, συμβάλλοντας στην προώθηση της υπεύθυνης κατανάλωσης και στη δημιουργία εξειδικευμένων θέσεων εργασίας (Πηγή: phee.gr).

Διεθνή Παραδείγματα

- Too Good To Go (Δανία): Ψηφιακή πλατφόρμα που μειώνει τη σπατάλη τροφίμων, συνδέοντας καταναλωτές με επιχειρήσεις εστίασης για διάθεση αδιάθετων προϊόντων. Η **Too Good To Go** είναι μία από τις πιο επιτυχημένες ευρωπαϊκές πλατφόρμες που συμβάλλουν στη μείωση της σπατάλης τροφίμων. Μέσω μιας ψηφιακής εφαρμογής, συνδέει καταναλωτές με επιχειρήσεις εστίασης (εστιατόρια, φούρνους, ξενοδοχεία) για τη διάθεση αδιάθετων προϊόντων σε χαμηλότερη τιμή. Η εταιρεία έχει σώσει πάνω από **250 εκατομμύρια γεύματα παγκοσμίως**, μειώνοντας σημαντικά τις εκπομπές CO_2 που συνδέονται με την απόρριψη τροφίμων (Πηγή: toogoodtogo.com).
- Fairphone (Ολλανδία): Παράγει smartphones σχεδιασμένα για εύκολη επισκευή και ανακύκλωση, με χρήση υλικών από δίκαιες και βιώσιμες πηγές. Η **Fairphone** παράγει smartphones σχεδιασμένα για εύκολη επισκευή και ανακύκλωση. Χρησιμοποιεί πιστοποιημένα υλικά από δίκαιες και βιώσιμες πηγές (fair trade gold, ανακυκλωμένο πλαστικό), ενώ τα τηλέφωνά της έχουν **modular σχεδιασμό**, αυξάνοντας τον κύκλο ζωής τους κατά 2-3 έτη σε σχέση με τα συμβατικά. Η εταιρεία αποτελεί ηγέτη στο μοντέλο της ηθικής και βιώσιμης τεχνολογίας (Πηγή: fairphone.com).

Πράσινη Οικονομία

Ελληνικά Παραδείγματα

- BioG3D: Χρησιμοποιεί τεχνολογίες 3D printing για παραγωγή βιοδιασπώμενων αντικειμένων από φυσικά υλικά, περιορίζοντας τα πλαστικά. Η **BioG3D** αξιοποιεί τεχνολογίες τρισδιάστατης εκτύπωσης (3D printing) για την παραγωγή βιοδιασπώμενων αντικειμένων από φυσικά υλικά, μειώνοντας τη χρήση πλαστικών. Τα προϊόντα της χρησιμοποιούνται σε τομείς όπως η ιατρική, η βιομηχανία και τα καταναλωτικά αγαθά. Η επιχείρηση συμβάλλει στην ανάπτυξη της πράσινης τεχνολογίας στην Ελλάδα και συνεργάζεται με πανεπιστημιακά εργαστήρια για έρευνα και καινοτομία (Πηγή: BioG3D.gr).

Διεθνή Παραδείγματα

- Northvolt (Σουηδία): Παράγει μπαταρίες από ανακυκλωμένα υλικά για την ανάπτυξη βιώσιμης ηλεκτροκίνησης. Η **Northvolt** ειδικεύεται στην παραγωγή μπαταριών ιόντων λιθίου από ανακυκλωμένα υλικά, με στόχο την υποστήριξη της βιώσιμης ηλεκτροκίνησης. Οι μπαταρίες της παράγονται σε εργοστάσια που λειτουργούν με 100% ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, ενώ η εταιρεία έχει θέσει στόχο να παράγει **50% των πρώτων υλών της από ανακύκλωση έως το 2030** (Πηγή: northvolt.com).
- Ecoalf (Ισπανία): Δημιουργεί ρούχα και αξεσουάρ από ανακυκλωμένα θαλάσσια πλαστικά, προωθώντας τη μόδα με χαμηλό περιβαλλοντικό αποτύπωμα. Η **Ecoalf** είναι καινοτόμος επιχείρηση βιώσιμης μόδας που δημιουργεί ρούχα και αξεσουάρ από ανακυκλωμένα θαλάσσια πλαστικά και άλλα απορρίμματα (π.χ. δίχτυα, πλαστικά μπουκάλια). Μέσω του προγράμματος **Upcycling the Oceans**, έχει συλλέξει πάνω από **1.000 τόνους απορριμμάτων** από θάλασσες και ωκεανούς, προωθώντας τη μόδα με χαμηλό περιβαλλοντικό αποτύπωμα (Πηγή: ecoalf.com).

Γαλάζια Οικονομία

Ελληνικά Παραδείγματα

- Υδατοκαλλιέργειες Νηρέας και Ανδρομέδα: Πρωτοπόρες στην εφαρμογή βιώσιμων μεθόδων παραγωγής στη τσιπούρα και στο λαβράκι, με διεθνείς πιστοποιήσεις. Οι **Υδατοκαλλιέργειες**

Νηρέας και **Ανδρομέδα** είναι πρωτοπόρες στην παραγωγή τσιπούρας και λαβρακιού με βιώσιμες μεθόδους. Διαθέτουν διεθνείς πιστοποιήσεις όπως **Friend of the Sea** και εφαρμόζουν πρακτικές μείωσης αντιβιοτικών και βελτιστοποίησης της διαχείρισης ιχθυοτροφών, μειώνοντας το περιβαλλοντικό αποτύπωμα των θαλάσσιων καλλιεργειών (Πηγή: nireus.com).

- Blue Growth Piraeus: Δίκτυο υποστήριξης start-ups που δραστηριοποιούνται σε καινοτομικές εφαρμογές για τη Γαλάζια Οικονομία. Το **Blue Growth Piraeus** είναι δίκτυο υποστήριξης start-ups που δραστηριοποιούνται σε καινοτομικές εφαρμογές για τη γαλάζια οικονομία. Προσφέρει mentoring, πρόσβαση σε χρηματοδοτικά εργαλεία και συνεργασίες με ερευνητικά ιδρύματα. Έχει υποστηρίξει πάνω από **50 start-ups** σε τομείς όπως η θαλάσσια ενέργεια, η αλιεία ακριβείας και η θαλάσσια βιοτεχνολογία (Πηγή: bluegrowthpiraeus.gr).

Διεθνή Παραδείγματα

- Climeworks (Ελβετία): Ανάπτυξη τεχνολογιών Direct Air Capture για δέσμευση CO_2, με εφαρμογές και σε θαλάσσια οικοσυστήματα. Η **Climeworks** αναπτύσσει τεχνολογίες **Direct Air Capture (DAC)** για τη δέσμευση CO_2 απευθείας από την ατμόσφαιρα. Οι εγκαταστάσεις της μπορούν να δεσμεύουν **χιλιάδες τόνους CO_2 ετησίως**, με προοπτική αξιοποίησης των τεχνολογιών της και σε θαλάσσια οικοσυστήματα για την απορρόφηση ανθρακικών ρύπων (Πηγή: climeworks.com).
- The Ocean Cleanup (Ολλανδία): Καινοτόμο σύστημα συλλογής πλαστικών απορριμμάτων από ωκεανούς, που συμβάλλει στην αποκατάσταση των θαλάσσιων οικοσυστημάτων. Η **The Ocean Cleanup** έχει αναπτύξει ένα καινοτόμο σύστημα συλλογής πλαστικών απορριμμάτων από ωκεανούς και ποτάμια. Μέχρι σήμερα έχει συλλέξει **πάνω από 10.000 τόνους πλαστικών απορριμμάτων**, συμβάλλοντας καθοριστικά στην αποκατάσταση των θαλάσσιων οικοσυστημάτων (Πηγή: theoceancleanup.com).
- Τα παραδείγματα αυτά καταδεικνύουν ότι οι επιχειρήσεις που επενδύουν σε καινοτομικές, βιώσιμες λύσεις μπορούν να συνδυάσουν την περιβαλλοντική ευθύνη με την οικονομική ανάπτυξη και να αποκτήσουν σημαντική εξωστρέφεια και ανταγωνιστικό πλεονέκτημα σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

ΕΘΝΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΡΟΣΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ (Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π.)

Λεωφόρος Εθνικής Αντιστάσεως 41, Νέα Ιωνία, 14234, Αττική

Τ.: 210 2709000 **Ε:** info@eoppep.gr

www.eoppep.gr

Με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ 2021-2027
Βιώσιμη Ανάπτυξη για Όλους

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή